

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

SKRIVELSE
2023-11-02

Ärendenummer:
NV-09908-21

Förslag till nationell strategi och handlingsplan avseende konventionen om biologisk mångfald (CBD)

Redovisning av regeringsuppdrag

SAMMANFATTNING	3
1. INLEDNING	6
1.1 Uppdraget	6
1.2 Tolkning och avgränsningar	6
1.3 Genomförande	7
1.4 Utgångspunkter – krav och vägledning för en nationell strategi och handlingsplan	8
1.5 Bakgrund till uppdraget - biologisk mångfald, konventionen och ramverket	8
1.6 Begreppsförklaring	13
2. BEDÖMNING AV HUR BEFINTLIGA NATIONELLA MÅL OCH ÖVRIG STYRNING SVARAR UPP MOT RAMVERKET	16
2.1 Miljömålssystemet omfattar delvis ramverkets åtgärdsområden men viktiga delar saknas	16
2.2 Nationella mål inom andra politikområden	17
2.3 Styrmedel	18
3. FÖRSLAG TILL NATIONELL STRATEGI OCH HANDLINGSPLAN FÖR GENOMFÖRANDE AV RAMVERKET	19
3.1 Övergripande mål	19
3.2 Förslag till tre strategiska teman med tillhörande åtgärdsområden	22
3.3 Uppföljning och utvärdering av strategin och handlingsplanen	56
4. KÄLLFÖRTECKNING	59

Sammanfattning

Naturvårdsverket lämnar i enlighet med uppdraget ett förslag till nationell strategi och handlingsplan för genomförande av det globala ramverk för biologisk mångfald till 2030 som beslutades på partsmötet COP15. Förslaget är ett första steg, och en av flera pusselbitar i Sveriges genomförandet av ramverket.

I genomförandet av detta regeringsuppdrag har samverkan varit central. Naturvårdsverket har haft dialog med myndigheter, organisationer och representanter från näringsliv, finanssektorn och ungdomar.

Utgångspunkt för förslaget har varit ramverkets krav på vad en nationell strategi och handlingsplan ska innehålla, liksom den bedömning Naturvårdsverket gjort av i vilken utsträckning befintliga nationella mål och annan styrning motsvarar ramverket. Vi har även tagit del av hur en del andra länder arbetar med sina nationella strategier och handlingsplaner utifrån det nya ramverket. Utformningen av förslaget har utgått från ramverkets krav på rapportering.

Förslaget till nationell strategi och handlingsplan innehåller ett övergripande mål och tre strategiska temaområdena som i sin tur innehåller förslag på 21 åtgärdsområden.

Naturvårdsverket föreslår ett övergripande mål för perioden 2023–2030:

Sverige har stoppat och vänt förlusten av biologisk mångfald senast år 2030.

Formuleringen är i enlighet med målet i EU:s strategi för biologisk mångfald samt det nya ramverkets målsättning att utvecklingen för biologisk mångfald ska vändas mot återhämtning senast 2030.

För att nå det övergripande målet, föreslår Naturvårdsverket att arbetet bedrivs inom tre strategiska temaområden:

Tre strategiska temaområden		
Minska hoten mot biologisk mångfald genom bevarande, restaurering och samhällsplanering	Hållbart samhälle och nyttodelning av biologisk mångfald	Kunskap, bred delaktighet och gemensamt genomförande
Sverige ska aktivt bidra till att bevara, restaurera och återställa viktiga naturområden för att bidra till stabila ekosystem och minska hoten mot biologisk mångfald.	Naturens nyttor bibehålls och nyttjande av biologisk mångfald bedrivs hållbart. Detta inbegriper ett internationellt perspektiv på gränsöverskridande resurser.	Alla delar av samhället behöver bidra för att vända utvecklingen av den biologiska mångfalden och uppfylla ramverkets mål.

Inom ramen för arbetet med uppdraget har Naturvårdsverket gjort en sammanställning och bedömning av befintliga nationella mål och annan styrning som relaterar till ramverket. Den visar att Sveriges befintliga nationella mål och annan styrning till viss del motsvarar ramverkets åtgärds mål, men att viktiga delar helt eller delvis saknas. De tre strategiska temaområdena innehåller därför förslag till totalt 21 åtgärdsområden som antingen kan integreras i befintliga nationella målsystem eller antas som självständiga nationella mål. Åtgärdsområdena följer den ambitionsnivå som framgår av partsmötets beslut. I tabellen nedan sammanfattas åtgärdsområdena, fördelade på de tre strategiska temaområdena.

Temaområde 1: Minska hoten mot biologisk mångfald genom bevarande, restaurering och samhällsplanering	
<i>Åtgärdsområden (och kopplade åtgärds mål (targets, T) i ramverket)</i>	
1	Fysisk planering och förvaltning på nationell, regional och kommunal nivå har stärkt bevarande av biologisk mångfald och förhindrat förlust av värdefulla områden (T1, T2, T3, T11, T12)
2	Senast 2030 omfattas minst 30 procent av alla land- och sötvattensområden, samt av alla havs- och kustnära områden i Sverige av formellt områdeskydd och andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder (T3)
3	Senast 2030 är 30 procent av alla utarmade ekosystem under pågående restaurering eller i gynnsamt tillstånd efter genomförd restaurering (T2, T11)
4	Artförlusten i Sverige är nära noll senast 2030 (T4)
5	Arters anpassningsförmåga stärks genom att den genetiska mångfalden bevaras och stärks till 2030 (T4)
6	Påverkan på biologisk mångfald och ekosystemtjänster från invasiva främmande arter har minskat avsevärt till 2030 (T6)
7	Påverkan på biologisk mångfald av klimatförändringar och havsförsurning begränsas (T8)
Temaområde 2: Hållbart samhälle och nyttodelning av biologisk mångfald	
8	Senast 2030 är nyttjande och handel av vilda arter långsiktigt hållbar, inom biologiskt säkra gränser och baserad på bästa tillgängliga kunskap (T5, T9)
9	Sveriges areella näringar bedrivs på ett hållbart sätt som bevarar och stärker den biologiska mångfalden (T10, T11)
10	Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen och övriga föroreningar är inte skadlig för den biologiska mångfalden, ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster (T7)
11	Ökad tillgång till gröna och blå områden i städer och tätorter (T12)
12	Sverige är ett resurseffektivt samhälle och har en hållbar konsumtion och produktion senast 2030 (T7, T16)
13	Rättvis nyttodelning från användningen av genetiska resurser, traditionell kunskap och digital sekvensinformation säkerställs (T13, T15, T17)
Temaområde 3: Kunskap, bed delaktighet och gemensamt genomförande	
14	Alla samhällsaktörer har senast 2030 fått ökade incitament att bidra till att bevara och stärka biologisk mångfald (T14, T15, T16, T18)
15	Den biologiska mångfaldens värden inkluderas i högre grad i finansiella beslut och strategier (T14, T18, T19)
16	Den vetenskapligt förankrade kunskapsbasen om tillståndet och förutsättningarna för biologisk mångfald, samt om lämpliga stärkande åtgärder har ökat markant till 2030 (T20, T21)
17	Medborgare och samhällsaktörer har tillräcklig kunskap för att kunna bidra till bevarandet av biologisk mångfald och ramverkets mål (T16, T21)

18	Sverige ska bidra till kunskap och säker användning av genteknik och bioteknik för att gynna biologisk mångfald och dess hållbara användning (T13, T17, T20)
19	Sverige agerar aktivt för att skydda biologisk mångfald och dess hållbara nyttjande utanför landets gränser (T16, T19, T20, T23)
20	Beslutsprocesser om biologisk mångfald säkerställer ett meningsfullt deltagande av det samiska folket och lokala samhällen och respekterar deras traditionella kunskap samt rättigheter till land, territorier och resurser (T1, T3, T5, T9, T21, T22)
21	Jämlikhet, jämställdhet och inkluderande beslutsfattande säkras i genomförandet av ramverket (T22, T23)

Naturvårdsverket konstaterar slutligen att det kommer att krävas ytterligare steg för att fullt ut leva upp till ramverket. Fortsatt arbete behövs för att bland annat utveckla konkreta åtgärder och indikatorer för uppföljning.

1. Inledning

1.1 Uppdraget

I regleringsbrevet för verksamhetsår 2022 med ändringsbeslut 2022-12-22¹ har Naturvårdsverket fått följande regeringsuppdrag:

Naturvårdsverket ska ta fram ett förslag till nationell strategi och handlingsplan kopplat till konventionen om biologisk mångfald (CBD), med utgångspunkt i det globala ramverket till 2030 som förväntas beslutas på CBD, COP15. Arbetet ska ske tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk, Statens energimyndighet, Trafikverket, Sametinget och Boverket och i dialog med intressenter. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Miljödepartementet) senast den 1 oktober 2023.

Beslut om förlängning till 3 november 2023 fattades 27 juni 2023.

I den här skrivelsen redovisar Naturvårdsverket ett förslag till nationell strategi och handlingsplan. Förslaget innehåller ett övergripande mål och tre strategiska temaområden. Dessa innehåller i sin tur förslag på 21 åtgärdsområden. Åtgärdsområdena är framtagna i samverkan med myndigheter och aktörer.

Redovisningen innehåller även en översiktlig sammanställning och bedömning av hur Sveriges befintliga nationella mål och övriga styrmedel svarar upp mot med det nya ramverket. Förslaget till nationell strategi och handlingsplan är ett första steg, och en av flera pusselbitar i genomförandet av Kunming-Montrealramverket för biologisk mångfald.

1.2 Tolkning och avgränsningar

Naturvårdsverket har under uppdragstiden haft kontinuerlig dialog med Regeringskansliet om fokus och inriktning av arbetet. Naturvårdsverket fick uppdraget i regleringsbrevet för 2022, men ramverket beslutades först i december 2022. Ramverkets omfång är stort och arbetet med att ta fram ett förslag till nationell strategi och handlingsplan är komplext. Naturvårdsverkets arbete har anpassats till den tidsram som vi har haft att förhålla oss till.

Det förslag till nationell strategi och handlingsplan som lämnas här är ett första steg på vägen mot att genomföra Sveriges del av ramverket. Flera steg återstår, det gäller bland annat vilka nationella mål som Sverige ska rapportera och vilka åtgärder som behöver utvecklas.

Genomförandet av den nationella strategin och handlingsplanen ska följas upp löpande. Uppföljningssystemet som tas fram inom ramverket (beslut 15/5) är dock fortfarande under utveckling genom tillsatta arbetsgrupper kopplade till CBD. Huvudindikatorer för

¹ Regeringsbeslut 2022-12-22, M2022/02367

uppföljning av ramverkets åtgärds mål är obligatoriska för varje part och förslag på användningen av dessa återfinns därför i kapitel 3.3. Naturvårdsverket har inte haft möjlighet att analysera möjligheter och behov av att använda konventionens valfria indikatorer eller nationella indikatorer. Hur Sverige effektivt ska följa upp ramverket, och behov av nya nationella indikatorer för att följa Sveriges genomförande av ramverket, behöver klargöras framöver.

Utöver Naturvårdsverkets uppdrag pågår flera parallella processer som kopplar till genomförandet av ramverket. Till exempel har EU:s biodiversitetsstrategi liksom Miljömålsberedningens pågående tilläggsuppdrag stor relevans för Sveriges genomförande av ramverket. Aktuella frågor som kommer att påverka genomförandet är bland annat ny EU-förordning om restaurering av natur och reglering om ecodesign för hållbara produkter (ESPR).

1.3 Genomförande

Regeringsuppdraget har genomförts i projektform på Naturvårdsverket med sakkunniga handläggare samt projektledare. Styrgruppen har bestått av enhetschefer för Artenheten, Naturanalysenheten, Skötselenheten och Regeringsuppdragsenheten.

Samverkan har varit en viktig del vid genomförandet av detta regeringsuppdrag. Uppdraget har genomförts i samverkan med sju utpekade myndigheter: Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk, Statens energimyndighet, Trafikverket, Sametinget och Boverket. För kunskapsinhämtning i vissa frågor har även andra myndigheter och organisationer tillfrågats under arbetets gång, exempelvis SIDA, Kemikalieinspektion, Gentekniknämndens kansli och Nordic Youth Biodiversity Network (NYBN). Inom uppdraget har konsultation rörande samiska frågor skett enligt Lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket. Konsultationen har skett med Sametinget och Svenska Samernas Riksförbund.

Olika aktörer har haft möjlighet att komma med inspel på utkast till förslag på åtgärdsområdena och exempel på åtgärder under perioden 2023-06-12 – 2023-08-13. Inspelen har inkommit via dialogmöten eller som skriftliga inspel. Aktörerna som har bjudits in att delta i dialogerna representerar tillsammans en betydande del av de aktörer som ramverkets åtgärds mål berör och de parter som kommer att vara delaktiga i genomförandet av ramverket. Vidare har resultaten från aktörsdialoger inom ramen för tidigare regeringsuppdrag om CBD omhändertagits. I bilaga 2 redovisas en sammanställning av den aktörsdialog som har genomförts och vad som där har framförts.

Utgångspunkt för förslaget har varit ramverkets krav på vad en nationell strategi och handlingsplan ska innehålla, se kapitel 1.4, liksom den bedömning Naturvårdsverket gjort av hur befintliga nationella mål och annan styrning motsvarar ramverket, se bilaga 1. Kraven på rapportering samt den mall som finns för nationell strategi och handlingsplan har varit vägledande för att förslaget som presenteras här ska kunna användas i kommande återrapportering. Vi har även tagit del av hur en del andra länder arbetar med sina nationella strategier och handlingsplaner, se bilaga 3.

1.4 Utgångspunkter – krav och vägledning för en nationell strategi och handlingsplan

Artikel 6 i konventionen ger parterna en skyldighet att genomföra nationell planering för arbetet med biologisk mångfald. Där anges att varje part till konventionen, inklusive Sverige, ska utveckla eller anpassa befintliga nationella strategier, planer eller program för bevarande och hållbar användning av biologisk mångfald. Bland annat ska dessa återspegla de åtgärder som anges i konventionen och som är relevanta för parten. Artikel 26 och artikel 10(a) är nära kopplade till artikel 6. Där uppmanas parterna att genom sina nationella rapporter presentera åtgärder som har vidtagits för att genomföra bestämmelserna i konventionen. Parterna uppmanas även att integrera hänsyn till bevarande och hållbar användning av biologiska resurser i det nationella beslutsfattandet.

En utförlig vägledning för hur parterna bör utforma sin nationella strategi och handlingsplan följer med beslutet 15/6. Enligt konventionen är det i huvudsak upp till parterna hur de utformar sina planer anpassat till sina nationella omständigheter, men man har i vägledningen till beslut 15/6 enats om följande minsta gemensamma beståndsdelar för en parts nationella strategi och handlingsplan:

- Nationella mål (*national targets*) som motsvarar eller bidrar till ramverkets samtliga tillståndsmål och åtgärds mål, med beaktande av tillgängliga resurser och verktyg för implementering.
- Konkreta åtgärder, politik och program utformade för att nå de nationella målen och bidra till ramverkets mål, inklusive rumsliga, tidsmässiga och finansiella aspekter, där tillämpligt.
- Nationell övervakning och bedömningar, som innebär användning av åtminstone beslutade huvudindikatorer. Parterna kan även ange vilka komponent- och komplementindikatorer, samt nationella och andra indikatorer som ska användas för att bedöma hur måluppfyllelsen av ramverket fortskrider. De myndigheter som ansvarar för dessa aktiviteter kan också anges, liksom eventuella behov för utveckling av indikatorer och kapacitetsuppbyggnad.

Parterna uppmanas också söka synergier i genomförandet genom åtaganden i andra multilaterala miljööverenskommelser och processer och nämna hur detta ska ske.

1.5 Bakgrund till uppdraget - biologisk mångfald, konventionen och ramverket

1.5.1 Läget för biologisk mångfald är kritiskt

Biologisk mångfald innebär att vi har många olika ekosystem som ger en rik variation av livsmiljöer, många olika arter som lever i livskraftiga populationer i ekosystemen och genetisk variation mellan och inom populationerna av varje art. Alla dessa nivåer är nödvändiga att bevara då de är ömsesidigt beroende och skapar förutsättningar för att arter kan anpassa sig till förändringar i sin omvärld. Mångfalden lägger grunden till fungerande och motståndskraftiga ekosystem. Strukturer, funktioner och processer i

ekosystemen ger oss ekosystemtjänster, som i sin tur är en förutsättning för vår hälsa och välfärd. Ekosystemtjänster är också avgörande för att kunna hantera olika utmaningar kopplade till exempelvis klimatförändringar och mark- och resursanvändning.

År 2019 presenterade den mellanstatliga panelen för forskning och policy om biologisk mångfald och ekosystemtjänster (IPBES) sin första övergripande rapport om tillståndet för världens biologiska mångfald och ekosystemtjänster.² Situationen beskrivs som allvarlig. Fler arter och genetiskt distinkta populationer än någonsin hotas av utrotning och många ekosystem förändras i snabb takt. Beräkningarna visar att omkring en halv till en miljon av dagens uppskattade drygt åtta miljoner arter riskerar att utrotas inom några årtionden om inte kraftfulla åtgärder sätts in för att hejda den negativa utvecklingen. World Economic Forum har pekat ut förlust av biologisk mångfald och ekosystemkollaps som två av de största hoten som mänskligheten står inför under 2020-talet.³

IPBES identifierade fem direkta drivkrafter som orsakar förlusten: förändrad markanvändning/vattenanvändning (vilket innebär förlust av livsmiljöer), överexploatering av arter, klimatförändringarna, föroreningar och invasiva främmande arter (IAS). Viktiga indirekta drivkrafter som ger upphov till de direkta drivkrafterna är våra produktions- och konsumtionsmönster, befolkningstillväxt samt global handel och teknikutveckling. En ökad konsumtion har lett till ökad efterfrågan på energi, mark och vatten.

Den fördjupade utvärderingen av Sveriges miljömål 2023 (FU23) visar att den biologiska mångfalden utarmas även i Sverige.⁴ Miljökvalitetsmålet *Ett rikt- växt och djurliv* bedöms inte möjligt att nå till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder, och utvecklingen i miljön är negativ. Den regionala miljömålsuppföljningen visar att tillståndet för detta miljökvalitetsmål utvecklas negativt i samtliga län.⁵ Inte heller de andra miljökvalitetsmål där biologisk mångfald är en viktig komponent (däribland *Levande sjöar och vattendrag*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap* och *Storslagen fjällmiljö*) bedöms kunna nås till 2030. För att till exempel miljökvalitetsmålet *Hav i balans samt levande kust och skärgård* ska kunna uppnås behövs ett ökat fokus på bevarande och hållbart nyttjande av hav och marina resurser.⁶

I Sverige kan det allvarliga läget även styrkas genom den nationella rödlistan som innehåller omkring 5000 rödlistade arter, vilket är en försämring sedan den förra bedömningen.⁷ Av de svenska naturtyper och arter som ingår i EU:s art- och habitatdirektiv har bara 20 procent av naturtyperna och 40 procent av arterna så kallad gynnsam bevarandestatus, det vill säga tillräckliga förutsättningar för att dessa ska kunna finnas kvar på lång sikt.⁸

² IPBES, 2019.

³ World Economic Forum, 2020.

⁴ Naturvårdsverket, 2023.

⁵ Regional utveckling & samverkan i miljömålssystemet (RUS) (u.å).

⁶ Miljömålsberedningen, 2020

⁷ Eide, W. m.fl. (red.), 2020.

⁸ Naturvårdsverket, 2020a.

I FU23 konstateras att de viktigaste påverkansfaktorerna som påverkar flest rödlistade arter i Sverige är markanvändningen inom jord- och skogsbruk. Situationen är mest allvarlig för slätterängar och naturbetesmarker i odlingslandskapet samt för olika naturtyper i skog och hav, och arter knutna till dessa miljöer. Behov av förstärkta insatser från regeringen som lyfts i FU23 är bland annat att:

- ta fram nya etappmål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- säkerställa att länsstyrelser och nationella myndigheter kan avsätta tillräckliga resurser för genomförandet av handlingsplaner för grön infrastruktur.

Det finns tidigare redovisade förslag på etappmål, exempelvis rörande småbiotoper i jordbrukslandskapet⁹ och ökad pollinering i brynmiljöer¹⁰.

Sverige ligger långt fram i genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling. Samtidigt behöver omställningstakten till ett hållbart samhälle öka.¹¹ Både IPBES och IPCC har konstaterat att för att vända den negativa trenden för biologisk mångfald och klimat, krävs en transformativ samhällsomställning. Klimathotet och förlusten av biologisk mångfald är ömsesidigt kopplade problem och de behöver lösningar som kompletterar och förstärker varandra. I IPBES-rapporten presenteras olika vägar framåt för att förbättra situationen för världens biologiska mångfald. Bland dessa nämns att till fullo genomföra regionala och globala miljörelaterade avtal, till exempel EU:s naturvårdsdirektiv och konventionen om biologisk mångfald.

1.5.2 Konventionen och vägen fram till ramverket

CBD är en förkortning för konventionen om biologisk mångfald (*Convention on Biological Diversity*) vilken är en global FN-konvention. Ramverket som också omnämns i uppdragsbeskrivningen (*Kunming–Montreal Global Biodiversity Framework*) utgör den nya strategiska plan för biologisk mångfald som antogs vid konventionens 15:e partsmöte i december 2022. I denna skrivelse kommer begreppet ”ramverket” att syfta på den strategiska planen. Ramverkets ”*action targets*” benämns som ”åtgärds mål”.

Konventionen omfattar de tre dimensionerna av biologisk mångfald; ekosystem, arter och genetisk mångfald, i alla miljöer. Målen för arbetet inom konventionen är bevarande och hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden samt att nyttan av att använda genetiska resurser ska fördelas rättvist. Sverige undertecknade konventionen år 1993, samma år som den trädde i kraft, och har sedan 2010 införlivat konventionens mål i miljömålsarbetet.

Till konventionen finns det två kopplade protokoll. *Cartagenaprotokollet*, även kallat biosäkerhetsprotokollet, specificerar hur man ska skydda den biologiska mångfalden från tänkbara risker med att levande genetiskt modifierade organismer (GMO), som utvecklats med modern bioteknik, kommer ut i den naturliga miljön. Sverige undertecknade protokollet år 2000. Inom EU är Cartagenaprotokollet implementerat via EU:s lagstiftning om genmodifierade organismer. *Nagoyaprotokollet* reglerar tillträde

⁹ Miljömålsrådet, 2021

¹⁰ Naturvårdsverket, 2021b

¹¹ Regeringen, 2021/22:247

till genetiska resurser och rättvis fördelning av vinster som kan uppstå då de används. Inom EU är Nagoyaprotokollet implementerat i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 511/2014 om åtgärder för användarnas efterlevnad av Nagoyaprotokollet. Sverige är skyldigt att följa reglerna om tillträde och fördelning av nyttan av genetiska resurser och traditionell kunskap som rör genetiska resurser med ursprung i andra länder, men har inte infört någon reglering av tillträde till genetiska resurser och traditionell kunskap inom landet, vilket heller inte krävs.

Den tilltagande förlusten av biologisk mångfald ledde till att CBD 2010 antog en strategisk plan för biologisk mångfald fram till 2020. Denna plan innehöll 20 delmål som kallas *Aichimålen*. Målen omfattade bland annat arbete med underliggande faktorer bakom förlust av biologisk mångfald, hållbart nyttjande, skydd av naturområden och arter, säkerställandet av ekosystemtjänster samt åtgärder för implementering och resursmobilisering. Sverige har införlivat Aichimålen i miljömålsarbetet och den nationella strategiska planen (NBSAP) beskrevs i prop. 2013/14:141 *En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster*.

IPBES globala rapport 2019 om tillståndet för biologiska mångfald, CBD:s sammanställning i Global Biodiversity Outlook 5, tillsammans med andra vetenskapliga källor, visade tydligt att Aichimålen inte har uppnåtts, vare sig globalt, regionalt eller nationellt.¹² Då målen löpte ut 2020 har nu ett nytt globalt ramverk med nya mål för biologisk mångfald, *Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework*, beslutats på partsmötet i Montreal i december 2022 (COP15) efter fyra års arbete och förhandlingar.

1.5.3 Ramverkets innehåll

Ramverket utgår från den tidigare strategiska planen med analys av dess brister i genomförandet och från bedömningarna i bland annat IPBES globala rapport 2019 och CBD:s sammanställning Global Biodiversity Outlook. Ramverket är även framtaget med hänsyn till handlingsplanen Agenda 2030.

Ramverkets mission är att till 2030 genomföra en ambitionshöjning och samhällsomställning i relation till naturen och att med aktiva åtgärder stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald. Detta bidrar även till att uppfylla Agenda 2030 för hållbar utveckling. Visionen i ramverket är att vi lever i harmoni med naturen senast 2050. Det finns ännu ingen svensk översättning av ramverket, och visionen och missionen återges därför på engelska nedan:

Visionen lyder: *“Living in harmony with nature where: By 2050, biodiversity is valued, conserved, restored and wisely used, maintaining ecosystem services, sustaining a healthy planet and delivering benefits essential for all people.”*

Missionen (uppdraget) till 2030 är: *“To take urgent action to halt and reverse biodiversity loss to put nature on a path to recovery for the benefit of people and planet by conserving and sustainably using biodiversity, and ensuring the fair and equitable sharing of benefits from the use of genetic resources, while providing the necessary means of implementation.”*

¹² IPBES, 2019.

I ramverket konstateras även att det ska genomföras med regeringarnas hela administrationer. Detta innebär att integrering av biologisk mångfald ska ske inom alla relevanta politikområden. Genomförandet ska enligt ramverket också ske i alla sektorer och av intressenter i samhället för att ge möjlighet till den samhällsomvandling som krävs för att vända den negativa trenden.

Tillståndsmål och åtgärds mål

Ramverket innehåller fyra tillståndsmål (*goals*) för visionen till 2050 och 23 åtgärds mål (*targets*) för att vända den negativa trenden till 2030.

Tillståndsmål A - handlar om att bevara och restaurera alla ekosystem; att artutrotning ska ha stoppats och populationer återhämtat sig; och att genetisk mångfald ska bevaras.

Tillståndsmål B - handlar om att nyttja biologisk mångfald hållbart och att värdesätta, restaurera och bevara naturnyttor, inklusive ekosystemtjänster.

Tillståndsmål C - handlar om nyttodelning av det värde som genereras när genetiska resurser, traditionell kunskap som rör genetiska resurser eller digital sekvensinformation om genetiska resurser används.

Tillståndsmål D - handlar om resurser och finansiering som behöver säkerställas för att genomförandet ska lyckas. Ett genomförandegap på 700 miljarder dollar per år har identifierats.

Ramverket innehåller 23 åtgärds mål som tillsammans ska bidra till att uppnå missionen till 2030 och de fyra tillståndsmålen. Åtgärds målen ska reducera hoten mot biologisk mångfald, säkra långsiktigt hållbart nyttjande av naturen utifrån människors behov och främja framtagande av verktyg och lösningar för detta. I ramverket tas stark hänsyn till urfolk och lokala samhällens rättigheter, jämställdhet, jämlikhet och andra rättvisaspekter. Detta ska också speglas i genomförandet av ramverket. De åtta första åtgärds målen omfattar planering och bibehållande av värdefull natur, restaurering, områdesskydd, stoppa artutrotning, motverka överutnyttjande och skadlig handel, invasiva arter, föroreningar och påverkan från klimatförändringar. Åtgärds mål 9–13 rör hållbart nyttjande av arter, hållbara areella näringar, reglerande ekosystemtjänster, urbana ekosystem samt tillgång till och rättvis nyttodelning av genererat värde från genetiska resurser. Åtgärds mål 14–23 handlar om statliga, företags och medborgares åtgärder, biosäkerhet och bioteknik, subventioner och incitament, ökade resurser för genomförande, kapacitetsuppbyggnad, information och data, deltagande samt jämställdhet och jämlikhet.

Planering, övervakning och uppföljning

Genomförandet av ramverket stöds av beslut som rör planering, övervakning och uppföljning:

- Övervakningsramverket (*Monitoring framework*, beslut 15/5) – målen ska följas upp genom övervakning baserat på beslutade obligatoriska *huvudindikatorer*, kompletterat med frivilliga *komponent- och komplementindikatorer*, samt *binära indikatorer* (för faktorer som inte kan mätas kvantitativt, till exempel om en reglering införts eller inte). Därutöver kan varje land använda andra nationella indikatorer de önskar.
- Nationella strategier och handlingsplaner (NBSAP). – parterna är genom artikel 6 i konventionen förbundna att ta fram nationella strategier och handlingsplaner.

Dessa utgör den huvudsakliga dokumentationen över hur parterna kommer genomföra ramverket nationellt. En vägledning för hur dessa ska utformas har beslutats för att utförligare än tidigare specificera vad en nationell strategi och handlingsplan bör innehålla för att passa ramverket (beslut 15/6). Parterna ska uppdatera och revidera sina nationella strategier och handlingsplaner så att de är anpassade till målen i ramverket, och skicka in dessa inför partsmötet COP16 år 2024. För de parter som inte hinner eller har möjlighet att utveckla hela sin nationella strategi och handlingsplan ska åtminstone en ifylld mall skickas in, i vilken nationella mål (*national targets*) och deras koppling till ramverkets mål redovisas, samt vilka indikatorer som kommer användas. Mer om formkraven följer i kapitel 1.42. Ramverkets uppföljningssystem illustreras i kapitel 3.3.

- Nationell rapportering – nationell rapportering baserat på främst övervakningsdata från indikatorerna ska ske enligt en standardiserad mall senast 28 februari 2026 och 30 juni 2029. Rapportering är sedan tidigare en skyldighet enligt konventionens artikel 26, men nu har nya mallar utvecklats med bland annat indikatorredovisningen och andra krav som följer av de nya besluten.
- Uppföljning – parternas inskickade nationella strategier och handlingsplaner och/eller nationella mål (*national targets*) redovisade i mallen ska ingå i en global analys vid COP16 (och efterföljande COP-möten) vad gäller anpassning till målen och planerat genomförande, vilket ger möjlighet för parter att revidera dem vid behov.
- Utvärderingar av tillståndet för biologiska mångfalden och hur implementeringen av ramverket fortskrider mot målen ska ske vid COP17 (2026) och COP19 (2030). Detta baseras främst på de nationella rapporterna och de nationella strategierna och handlingsplanerna samt annan relevant information, till exempel bedömningar från IPBES och vetenskapliga publikationer. Baserat på dessa granskningar kan parterna vidta ytterligare åtgärder vid behov för att stärka genomförandet.

1.6 Begreppsförklaring

I denna skrivelse används flera begrepp som förklaras nedan:

Ekosystemtjänster och naturnyttor: Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som ekosystemen ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Bland annat IPBES (*The Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*) anser att begreppet ”naturnyttor” ger utrymme för flera dimensioner av hur vi människor förhåller oss till naturen och inkluderar både sociala, kulturella och andliga perspektiv än begreppet ekosystemtjänster.

Genetiska resurser: Genetiska resurser kan vara växter, djur, svampar, virus och bakterier - eller delar av dem, såsom frön, sporer, växtdelar, sperma. I konventionen om biologisk mångfald och i EU ABS-förordningen definieras genetiska resurser som ”genetiskt material av faktiskt eller potentiellt värde” och genetiskt material som ”varje material av växt-, djur-, mikroorganism- eller annat ursprung, som innehåller funktionella enheter av arvs massa”.

Även derivat såsom RNA, proteiner, enzymer, lipider och organiska föreningar såsom flavonoider, eteriska oljor eller kådor från växter kan vara genetiska resurser, trots att de inte längre innehåller några funktionella enheter av arvs massa.

Hållbar utveckling: Hållbar utveckling, eller att genomföra något på ett hållbart sätt, definieras oftast som en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.¹³ Inom Agenda 2030 bygger en hållbar utveckling på tre dimensioner: det sociala, miljön och ekonomin. För att nå hållbarhet måste hänsyn tas till dessa tre delar. Inget mål kan nås på bekostnad av ett annat och framgång krävs inom alla områden för att målen ska kunna uppnås.

Incitament: Incitament är något som stimulerar beteende, till exempel kan olika styrmedel (ekonomiska, juridiska, informativa) ge incitament för aktörer att agera på ett visst sätt.

IPLC: Förkortning av *Indigenous peoples and local communities*, urfolk och lokala samhällen. Urfolk och lokala samhällen bedriver ofta hållbart sedvanebruk som gynnar biologisk mångfald. De är också ofta bärare av traditionell kunskap.

Jämlikhet: Jämlikhet handlar ytterst om att människor ska betraktas som lika mycket värda och ha samma förutsättningar, möjligheter och villkor i samhället. Jämlikhet kan beskrivas genom sina tre dimensioner: lika möjligheter, lika behandling och lika utfall, oavsett klass, kön, etnicitet, sexualitet. I Agenda 2030 konstateras att ojämlikhet har sin grund i strukturella förhållanden. Språkligt sett omfattar begreppet jämlikhet även jämställdhet.

Jämställdhet och jämställdhetsintegrering: Begreppet jämställdhet används relaterat till målet att uppnå jämlikhet mellan könen och handlar om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Det handlar om en rättvis fördelning av makt, inflytande och resurser i samhället. Jämställdhetsintegrering är en politisk strategi för att uppnå ett jämställt samhälle. Strategin innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska finnas med i alla beslut, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som deltar i beslutsfattandet. Begreppet jämställdhet kan alltså sägas rymmas inom begreppet jämlikhet.

Lokala samhällen: Det finns ännu ingen definition av vad som i konventionen menas med ”ursprungliga och lokala samhällen med traditionella livssätt”. I denna redovisning avses sådana småskaliga och lokala samhällen med traditionella livssätt som är relevanta för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald. I Sverige kan det exempelvis röra samer, fåbodbönder, fjällbönder, skärgårdsbönder samt kust- och skärgårdsfiskare.

Ramverket (*Kunming–Montreal Global Biodiversity Framework*): Den nya strategiska plan för biologisk mångfald som antogs vid konventionens 15:e partsmöte COP15 och som ersatte Aichi-målen som var styrande mellan 2010–2020. Ramverket återfinns i beslutet CBD/COP/15/4 och kompletteras av flera styrande beslut för genomförandet som antogs vid samma tillfälle och som bland annat innehåller regler för parternas rapportering och indikatorer för uppföljning av ramverkets genomförande.

Samhällsaktör: En verksamhet – privat eller offentlig – som i någon mening har en samhällsstöttande funktion.

Samtycke – fritt, informerat förhandssamtycke (FPIC): I den här skrivelsen använder Naturvårdsverket den definition som Sverige använde i förhandlingarna under COP15. Den säger att för Sverige är fritt, informerat förhandssamtycke (*free prior and*

¹³ Globala målen, United Nations Development Programme i Sverige (u.å).

informed consent), FPIC, en metod/princip baserad på rätten till självbestämmande med syfte att säkerställa konsultation och deltagande då stater och andra aktörer planerar åtgärder som påverkar urfolk, och som kräver tillgång till deras marker, territorier, resurser eller traditionella kunskaper. FPIC är etablerad genom Urfolksdeklarationen, (UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples). CBD har tagit fram vägledning för FPIC om tillgång till urfolk och lokala samhällens traditionella kunskaper (beslut COP/13/DEC/18).

Sedvanebruk: Sedvanebruk, sedvana eller sedvänja är att göra något som de är brukligt och enligt hävd, dvs på det sätt som det ”alltid” har gjorts. Inom juridiken används ordet sedvanerätt, en rättsregel som vilar på hävdvunnen sed även om den inte finns stadgad i lag. Sedvanebruk är det bruk av lokala resurser som till både sätt och innebörd vilar på tradition och således omfattas av CBD:s artikel 10(c).

Traditionell kunskap: Ett begrepp som beskriver folklig erfarenhetsbaserad kunskap, men med kunskap inkluderas också värderingar och förhållningssätt. Detta gör att det inkluderar såväl praktiska metoder vid markanvändning som andliga aspekter rörande vad man får och inte får göra. Ofta lyfts behovet av ett holistiskt tänkande om att allting hänger ihop.

2. Bedömning av hur befintliga nationella mål och övrig styrning svarar upp mot ramverket

Som ett led i utformningen av Sveriges nationella strategi och handlingsplan har Naturvårdsverket, med utgångspunkt från miljömålssystemet, översiktligt sammanställt befintliga nationella mål i förhållande till ramverkets åtgärds mål, se bilaga 1. Exempel på befintliga nationella strategier och andra styrmedel finns också med i sammanställningen.

Naturvårdsverkets bedömning har gjorts utifrån frågeställningen vilka befintliga nationella mål och övrig styrning som finns idag och som helt eller delvis motsvarar innehållet i ramverkets åtgärds mål, och om det finns element i ramverkets åtgärds mål som inte omfattas av befintlig nationell styrning. Bedömningen har gjorts per åtgärds mål, se bilaga 1.

2.1 Miljömålssystemet omfattar delvis ramverkets åtgärds mål men viktiga delar saknas

Det nationella miljömålssystemet är ett centralt redskap för att genomföra konventionen om biologisk mångfald i Sverige.

Miljömålssystemets generationsmål samt de 16 miljö kvalitetsmålen och deras preciseringar är uttryckta som tillståndsmål – de beskriver det tillstånd i naturen som ska uppnås. I denna del av miljömålssystemet är biologisk mångfald en väl integrerad del, där nästan hälften av miljö kvalitetsmålen har flera preciseringar som rör olika aspekter av biologisk mångfald. Etappmålen i miljömålssystemet har en annan karaktär, de är tidsatta och handlingsinriktade mål som definierar viktiga steg i arbetet för att nå det önskade miljö tillståndet. För närvarande saknas etappmål om biologisk mångfald i miljömålssystemet. Etappmål har föreslagits av Naturvårdsverket¹⁴ och av myndigheterna i Miljömålsrådet.¹⁵

En svårighet med att knyta det svenska genomförandet av ramverket till miljömålssystemet är att det nya ramverket är mer åtgärdsinriktat och detaljerat än vad miljömålssystemet är. Konventionen innehåller även skrivningar om exempelvis

¹⁴ Naturvårdsverket, 2019; Naturvårdsverket, 2023.

¹⁵ Naturvårdsverket, 2021a.

jämställdhet och urfolks rättigheter, som i Sverige hanteras inom andra politikområden än miljö.

Naturvårdsverkets sammantagna bedömning är att åtgärds målen i ramverket till största delen inte omfattas fullt ut av miljö kvalitets målen. Däremot beskrivs det önskade tillståndet som en del av åtgärds målen ska bidra till att uppnå i vissa av miljö kvalitets målen s formuleringar med tillhörande preciseringar. Det gäller främst för den första hälften av ramverkets 23 åtgärds mål, som ofta har en koppling till markanvändning. Exempelvis finns det i miljö målssystemet miljö kvalitets mål som rör fysisk planering, tillstånd hos arter och populationer, skydd av habitat och ekosystemens funktioner. I flera fall, till exempel vad gäller skyddade områden och skydd av arter, finns styrmedel och andra åtgärder som ger stöd och underlag för beslut och förvaltning som bidrar till konventionens åtgärds mål.

Miljö målssystemets etappmål ligger i sin utformning i närmare ramverkets åtgärds mål än miljö kvalitets målen. Men som nämnts ovan saknas idag etappmål om biologisk mångfald i miljö målssystemet. De etappmål som finns handlar bland annat om utsläpp av växthusgaser, farliga ämnen och avfall. Den typ av åtgärds styrande målformuleringar som finns i ramverket saknas generellt även bland andra nationella mål, såsom de svenska målen för ungdomspolitik och jämställdhets politik.

Miljö målssystemets befintliga mål som vi bedömer är av relevans för ramverkets åtgärds mål saknar generellt den kvantifiering och de tydliga målar som återfinns i ramverket, och som delvis har funnits genom tidigare etappmål inom området biologisk mångfald. Det finns även vissa perspektiv från ramverkets åtgärds mål som generellt inte går att hitta i miljö målssystemet. Ekosystemansatsen saknas över lag, och återställande- och bevarandeperspektivet beskrivs med ord så som ”vidmakthålla”, ”vårnade”, ”bibehållna” och ”återställande”. Att öka mängden och kvalitén av ekosystemtjänsterna är inte tydligt uttalat så som miljö målen är formulerade idag.

När det gäller den andra hälften av åtgärds målen i ramverket är Naturvårdsverkets bedömning att miljö målssystemet endast i begränsad utsträckning innehåller de element och åtgärder som ramverket omfattar. Dessa åtgärds mål, som adresserar processer för den transformativa förändringen så som inkludering, policyintegrering, incitament och kunskapshöjning, tangeras i vissa preciseringar. Däremot finns det i åtgärds målen aspekter av arbetet med att främja biologisk mångfald som miljö målssystemet hittills inte har haft som fokus. Andra befintliga nationella mål täcker delvis in detta, exempelvis rörande jämställdhet och inkludering. Där saknas dock i stället kopplingen till den biologiska mångfalden och därmed ramverkets mål och ambition. Ett exempel på ett åtgärds mål i ramverket som inte explicit adresseras i vare sig miljö målssystemet eller andra nationella mål är skrivningar i åtgärds mål 14 om att tillse att biodiversitet och dess värden fullt ut ska integreras i politik och reglering på alla nivåer i samhället och i alla sektorer.

2.2 Nationella mål inom andra politikområden

Nationella mål inom andra politikområden än miljö är ofta formulerade som tillståndsmål och har inte miljö målssystemets struktur med detaljerade preciseringar och

åtgärdsinriktade etappmål. De andra nationella målen bedöms dock komplettera miljömålssystemet i viss utsträckning i sakfrågorna i ramverket. Exempelvis bedömer Naturvårdsverket att det finns övergripande strategier och planer för det nationella jämställhetsarbetet. Däremot saknas det åtgärdsinriktade mål och åtgärder för att nå exempelvis jämställt beslutsfattande som påverkar biologisk mångfald.

Vissa av ramverkets åtgärds mål har över lag svag koppling till nationella mål och ambitionshöjande styrning. Exempelvis mål som rör finansmarknadens påverkan på utvecklingen för biologisk mångfald.

2.3 Styrmedel

Några av ramverkets element hanteras i Sverige genom styrmedel, snarare än genom ambitionshöjande mål. Exempelvis bedömer Naturvårdsverket att åtgärds mål 17 huvudsakligen handlar om att implementera Cartagena-protokollet. Hantering av genetiskt modifierade organismer (GMO) har på nationell nivå gjorts med regelstyrning och inte målstyrning. Elementen i åtgärds mål 13 berörs delvis av befintlig lagstiftning som implementerar Nagoya-protokollet och andra ABS-instrument. Även målsättningar kopplar till plastföreningar i åtgärds mål 7 täcks till viss del in av styrmedel och handlingsplaner, exempelvis Regeringens handlingsplan för plast - en del av den cirkulära ekonomin¹⁶.

Den senaste utvärderingen av Sveriges miljömål visar att de miljökvalitetsmål som främst berörs av ramverket inte bedöms kunna nås till 2030 med befintliga och beslutade styrmedel och åtgärder.¹⁷ Det är inom flera av dessa sakområden där det enligt Naturvårdsverkets sammanställning verkar finnas politiska ställningstaganden rörande mål och riktning för utvecklingen. Samtidigt kan den fördjupade utvärderingen tyda på att styrmedlen inte är tillräckliga för att utvecklingen ska vändas i den avsedda riktningen. Exempel på detta är belyst i sammanställningen, så som vår bedömning att kumulativa effekter på regional eller nationell värden är svåra att ta hänsyn till inom planering av markanvändning då dessa idag ofta beslutas på kommunal nivå. Det kan försvåra arbetet med att bryta fragmentering av livsmiljöer. Ett annat exempel är lokalt avgränsat skydd av grundvatten och andra vattenförekomster, där vi bedömer att det inte finns tillräcklig reglering som säkerställer kvarvarande helheter av de strukturer och funktioner som utgör ekosystemtjänster. Det bedöms inte heller finnas tillräckliga styrmedel för ökning av arealen, kvaliteten och tillgängligheten av gröna och blåa ytor, ekologisk konnektivitet och integritet, ekosystemtjänster och inhemska arter i urbana miljöer. Konsumtion är också ett område där vi inte är på väg att nå hållbarhet, och där det finns behov av ökade styrmedel så att mer hållbara konsumtionsmönster främjas.

¹⁶ Regeringen, 2022

¹⁷ Naturvårdsverket, 2023.

3. Förslag till nationell strategi och handlingsplan för genomförande av ramverket

Naturvårdsverket föreslår i enlighet med uppdraget en nationell strategi och handlingsplan för genomförande av ramverket för biologisk mångfald.

Det pågår flera parallella processer som kopplar till genomförandet av ramverket. Exempelvis arbetet med att utforma och genomföra EU:s biodiversitetsstrategi i Sverige och det pågående uppdraget Miljömålsberedningen har om att ta fram en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF). Naturvårdsverket konstaterar mot bakgrund av ovanstående att vårt förslag till nationell strategi och handlingsplan är en av flera pusselbitar i genomförandet av ramverket.

Förslaget till nationell strategi och handlingsplan baseras på en sammanställning och bedömning av befintliga nationella mål och övriga styrmedel, se bilaga 1, samt de krav och vägledning som finns inom ramverket för framtagande av en strategi och handlingsplan, se kapitel 1.4. Även ramverkets krav på återrapportering av den nationella strategin och handlingsplanen med tillhörande mall från ramverket har varit vägledande i utformningen av denna strategi och handlingsplan.

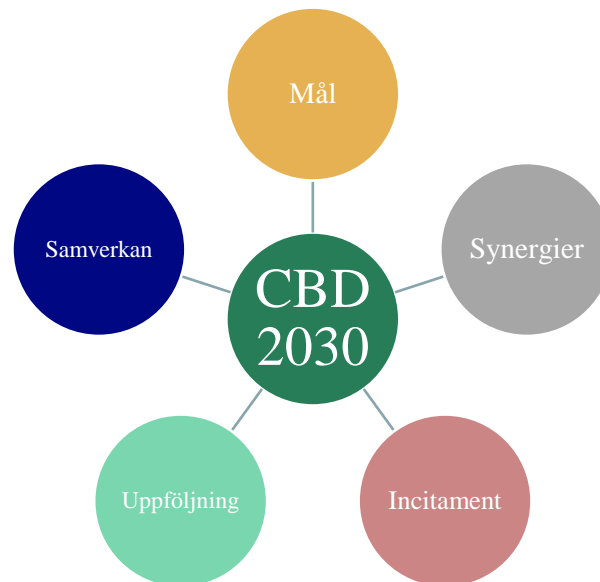
3.1 Övergripande mål

Naturvårdsverket föreslår följande övergripande mål för genomförande av ramverket åren 2023–2030:

Sverige har stoppat och vänt förlusten av biologisk mångfald senast år 2030

Det föreslagna övergripande målet är i enlighet med målet i EU:s strategi för biologisk mångfald *att stoppa förlusten av biologisk mångfald och att vända dess utveckling i en positiv riktning före 2030* samt det nya ramverkets mission att utvecklingen för biologisk mångfald ska vändas mot återhämtning senast 2030.

Den transformativa förändringen som behöver ske för att nå det övergripande målet kommer att beröra hela samhället. Ramverket lyfter fram ett antal centrala aspekter för ett ökat genomförandet av ramverket globalt: Mål, synergier, incitament, uppföljning och samverkan. Arbete som inkluderar dessa aspekter kommer att vara grundläggande för det nationella genomförandet av ramverket, se figur 1 nedan.

Figur 1 Centrala aspekter vid nationellt genomförande av ramverket

Mål

Sveriges miljö kvalitetsmål är basen i svenskt miljöarbete och definierar vilket miljö tillstånd den svenska politiken ska styra mot. De fungerar som vägledning för hela samhällets miljöarbete och följs upp på ett strukturerat och kunskapsbaserat sätt av olika myndigheter.

Miljömålssystemet har för närvarande inga etappmål som rör biologisk mångfald. Ramverket har en annan tematisk skärning än miljömålssystemet, och inkluderar åtgärds mål om till exempel jämställdhet, olika gruppers delaktighet i beslutsfattande och urfolks rättigheter. Inom dessa områden har vi i Sverige nationella mål, men de ingår inte i miljömålssystemet.

Naturvårdsverket ser mot bakgrund av ovanstående behov av att komplettera och utveckla miljömålssystemet. Vissa delar av ramverkets åtgärds mål behöver också integreras i nationella mål utanför miljömålssystemet eller antas som nya mål.

Incitament

För att nå det övergripande målet behöver insatserna för den biologiska mångfalden ökas och effektiviseras. De närmaste åren kommer ett fokus behöva vara att stärka incitamenten för samhällets alla aktörer att i större utsträckning bidra till att vända förlusten av den biologiska mångfalden.

Incitamentsutveckling och utvärdering av effekterna behöver ske löpande. Det kan handla om ändringar i regelverk, översyn av ekonomiska incitament så som

subventioner, ny vägledning och kunskapsspridning. Skadliga incitament som leder till förlust av biologisk mångfald måste identifieras och reformeras.¹⁸

Behovet av insatser för biologisk mångfald adresseras i flera pågående processer, både nationellt och internationellt. Genom att koppla samman pågående parallella processer kan åtgärder för att svara upp mot olika mål och åtaganden genomföras mer effektivt.

Ett viktigt styrande dokument är EU:s biodiversitetsstrategi. Sveriges genomförande av denna samspelar i stor utsträckning med genomförandet av Kunming-Montreal ramverket. EU:s miljölagstiftning har i allmänhet många beröringspunkter med ramverket och stora synergieffekter kan åstadkommas genom effektivt genomförande av denna strategi. Det finns även andra internationella konventioner som har syften och mål som i stort sammanfaller med konventionens mål. Sådana är till exempel Bern- och Ramsarkonvention, CMS och HELCOM samt Oskar.

På nationell nivå görs arbete med att exempelvis klimatåtgärder så som återvätning och restaurering.

Samverkan är grundläggande för att vi ska kunna vända den negativa utvecklingen för biologisk mångfald. Alla aktörer behöver samarbeta; myndigheter, näringsliv inklusive finanssektorn, frivilligorganisationer och akademi. Många aktörer är redan aktiva och utveckling av nya metoder och åtgärder genomförs utifrån egna initiativ. Exempelvis pågår det internationellt en intensiv metodutveckling kring finansiering och påverkan på biologisk mångfald. Samverkan mellan myndigheter som har ansvar för andra frågor än biologisk mångfald, till exempel jämställdhet och urfolksfrågor, kan också bidra till att stärka genomförandet av ramverket. Det finns också särskilda intressentgrupper, så som ungdomar och bärare av traditionell kunskap, som är viktiga och ska involveras i genomförandet av ramverket

Miljöövervakning och uppföljning ger förutsättningar för att kunna prioritera insatser effektivt. För att detta arbete ska kunna göras så effektivt som möjligt är det viktigt att samordna olika typer av nationell, EU- och övrig internationell rapportering och nyttja möjliga samordningsvinster. Ramverkets uppföljningssystem behöver också beaktas.

Delar av ramverket skulle kunna följas upp inom miljömålsuppföljningen, framför allt i samband med den fördjupade utvärdering som sker vart fjärde år. Om nya preciseringar eller etappmål tas fram utifrån en anpassning till ramverket, så kan en översyn av de nationella indikatorerna behövas.

Se kapitel 3.3 för tydliggörande av krav på uppföljning och utvärdering av den nationella strategin och handlingsplanen.

¹⁸ Se även närliggande förslag i redovisning av regeringsuppdrag, NV-05496-19

3.2 Förslag till tre strategiska teman med tillhörande åtgärdsområden

Naturvårdsverket har identifierat tre strategiska temaområden där insatser behöver göras för att Sverige ska kunna genomföra ramverket och nå det föreslagna övergripande målet.

Den samlade bedömningen i kapitel 2 visar att nationella mål som motsvarar ramverkets åtgärdsområde i delar saknas helt eller endast till viss del motsvarar ramverkets åtgärdsområde. Temaområdena innehåller därför förslag till totalt 21 åtgärdsområden som antingen kan integreras i befintliga nationella målsystem eller antas som självständiga nationella mål (motsvarande *national targets*). Då ramverkets åtgärdsområde ska uppnås till 2030 behöver de föreslagna åtgärdsområdena genomföras inom samma tidsram.

I detta kapitel presenteras:

- Ett övergripande mål
- Tre strategiska temaområden
- 21 åtgärdsområden
- Huvudindikatorer per åtgärdsområde

Tre strategiska temaområden		
Minska hoten mot biologisk mångfald genom bevarande, restaurering och samhällsplanering	Hållbart samhälle och nyttodelning av biologisk mångfald	Kunskap, bred delaktighet och gemensamt genomförande
Sverige ska aktivt bidra till att bevara, restaurera och återställa viktiga naturområden för att bidra till stabila ekosystem och minska hoten mot biologisk mångfald.	Naturens nyttor bibehålls och nyttjande av biologisk mångfald bedrivs hållbart. Detta inbegriper ett internationellt perspektiv på gränsöverskridande resurser.	Alla delar av samhället behöver bidra för att vända utvecklingen av den biologiska mångfalden och uppfylla ramverkets mål.

Tabell 1. Förslag till tre strategiska temaområden

Ramverkets åtgärdsområde ryms inom de tre övergripande temaområdena, se tabell 1. Inom de föreslagna 21 åtgärdsområdena har alla relevanta delar av ramverkets åtgärdsområde till 2030 adresserats på ett sätt som är anpassat till svenska förutsättningar och förhållanden, se tabell 2. För att täcka helheten i ramverket och arbeta med det nationella genomförandet av alla åtgärdsområden behöver därmed samtliga åtgärdsområden integreras i det svenska miljöarbetet. I förslaget till strategi och handlingsplan tydliggör vi inom vilka områden som åtgärder behöver genomföras för att Sverige ska bidra till ramverkets åtgärdsområde. Dessa kallar vi *åtgärdsområden*.

Åtgärdsområdena är utformade så att de kan användas som nationella mål och därmed svara på ramverkets krav avseende nationella mål. Där det redan finns överlappande befintliga nationella mål kan åtgärdsområdena användas som stöd i vidareutvecklingen av de befintliga nationella målen. I sammanställningen i bilaga 1 framkommer vilka nationella mål som Naturvårdsverket bedömer delvis överensstämmer med ramverkets åtgärdsområde.

Åtgärdsområdena skulle kunna integreras genom till exempel införande av nya etappmål under befintliga relevanta miljö kvalitetsmål och justering av preciseringar, utveckling av andra relevanta målsystem för de delar av ramverket som saknar motsvarighet i miljömålssystemet, eller annan form av riksdags- eller regeringsbeslut. I beskrivningen av respektive strategiskt temaområde ges ett mer utförligt resonemang om möjligt omhändertagandet av de åtgärdsområden som ligger under det temat. Som nämnts tidigare, pågår dock andra processer som kan påverka integreringen, bland annat tilläggsdirektiv till Miljömålsberedningen om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF), och EU:s restaureringsförordning.

Åtgärdsområdena följer den ambitionsnivå som framgår av partsmötets beslut, inklusive den ytterligare vägledning som konventionens sekretariat har publicerade i augusti 2023.

Tabell 2. Förslag till nationella åtgärdsområden samt relaterade åtgärds mål (targets) i ramverket.

Temaområde 1: Minska hoten mot biologisk mångfald genom bevarande, restaurering och samhällsplanering	
<i>Åtgärdsområden (och kopplade åtgärds mål (targets), T) i ramverket)</i>	
1	Fysisk planering och förvaltning på nationell, regional och kommunal nivå har stärkt bevarande av biologisk mångfald och förhindrat förlust av värdefulla områden (T1, T2, T3, T11, T12)
2	Senast 2030 omfattas minst 30 procent av alla land- och sötvattensområden, samt av alla havs- och kustnära områden i Sverige av formellt områdesskydd och andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder (T3)
3	Senast 2030 är 30 procent av alla utarmade ekosystem under pågående restaurering eller i gynnsamt tillstånd efter genomförd restaurering (T2, T11)
4	Artförlusten i Sverige är nära noll senast 2030 (T4)
5	Arters anpassningsförmåga stärks genom att den genetiska mångfalden bevaras och stärks till 2030 (T4)
6	Påverkan på biologisk mångfald och ekosystemtjänster från invasiva främmande arter har minskat avsevärt till 2030 (T6)
7	Påverkan på biologisk mångfald av klimatförändringar och havsförsurning begränsas (T8)
Temaområde 2: Hållbart samhälle och nyttodelning av biologisk mångfald	
8	Senast 2030 är nyttjande och handel av vilda arter långsiktigt hållbar, inom biologiskt säkra gränser och baserad på bästa tillgängliga kunskap (T5, T9)
9	Sveriges areella näringar bedrivs på ett hållbart sätt som bevarar och stärker den biologiska mångfalden (T10, T11)
10	Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen och övriga föroreningar är inte skadlig för den biologiska mångfalden, ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster (T7)
11	Ökad tillgång till gröna och blå områden i städer och tätorter (T12)
12	Sverige är ett resurseffektivt samhälle och har en hållbar konsumtion och produktion senast 2030 (T7, T16)
13	Rättvis nyttodelning från användningen av genetiska resurser, traditionell kunskap och digital sekvensinformation säkerställs (T13, T15, T17)

Temaområde 3: Kunskap, bred delaktighet och gemensamt genomförande

- 14** Alla samhällsaktörer har senast 2030 fått ökade incitament att bidra till att bevara och stärka biologisk mångfald (*T14, T15, T16, T18*)
- 15** Den biologiska mångfaldens värden inkluderas i högre grad i finansiella beslut och strategier (*T14, T18, T19*)
- 16** Den vetenskapligt förankrade kunskapsbasen om tillståndet och förutsättningarna för biologisk mångfald, samt om lämpliga stärkande åtgärder har ökat markant till 2030 (*T20, T21*)
- 17** Medborgare och samhällsaktörer har tillräcklig kunskap för att kunna bidra till bevarandet av biologisk mångfald och ramverkets mål (*T16, T21*)
- 18** Sverige ska bidra till kunskap och säker användning av genteknik och bioteknik för att gynna biologisk mångfald och dess hållbara användning (*T13, T17, T20*)
- 19** Sverige agerar aktivt för att skydda biologisk mångfald och dess hållbara nyttjande utanför landets gränser (*T16, T19, T20, T23*)
- 20** Beslutsprocesser om biologisk mångfald säkerställer ett meningsfullt deltagande av det samiska folket och lokala samhällen och respekterar deras traditionella kunskap samt rättigheter till land, territorier och resurser (*T1, T3, T5, T9, T21, T22*)
- 21** Jämlikhet, jämställdhet och inkluderande beslutsfattande säkras i genomförandet av ramverket (*T22, T23*)

Temaområde 1: Minska hoten mot biologisk mångfald genom bevarande, restaurering och samhällsplanering

Detta temaområde omfattar framför allt ramverkets tillståndsmål A (*goal A*) med sikte på 2050, samt flertalet åtgärds mål (se Tabell 3). Fokuset är att bevara ekosystem, arter och genetisk mångfald och återställa dessa till långsiktigt hållbara nivåer till nytta för människan och planeten.

För att vända förlusten av biologisk mångfald behöver hoten mot arter minska, bevarandeåtgärder vidtas och restaurering av värdefull natur genomföras. Ökat skydd av biologisk mångfald, stärkt konnektivitet och bevarande av ekosystemtjänster ska åstadkommas med planering och vidtagna åtgärder inriktade på att långsiktigt bevara och stärka biologisk mångfald. Planering, genomförande och uppföljning behöver vara baserad på aktuell kunskap, och särskilt adressera påverkan från mark- och vattenanvändning samt att hejda förlust av områden av särskild betydelse för biologisk mångfald.

Inom detta temaområde finns idag i viss mån befintliga mål, system och metoder på plats i Sverige. Miljömålssystemet omfattar till viss del ramverkets tillståndsmål A. Dock saknar miljömålssystemet i dag till stor del de konkreta element som uttrycks i ramverkets åtgärds mål.

Naturvårdsverket anser att integreringen av åtgärdsområdena i detta temaområde kan ske genom till exempel införande av nya etappmål i miljömålssystemet och införande av kompletterande preciseringar under miljökvalitetsmål. Exempelvis skulle målsättningar för arealer för skydd och restaurering (åtgärdsområde 2 och 3) kunna formuleras som nya etappmål i miljömålssystemet. Åtgärdsområde 4 om att artförlusten i Sverige ska vara nära noll år 2030 skulle kunna utformas som en ny precisering under miljökvalitetsmålet Ett rikt växt- och djurliv. Även åtgärdsområde 7 om påverkan på biologisk mångfald av klimatförändringar och havsförsurning kan enligt Naturvårdsverket integreras i miljömålssystemet genom en ny precisering om havsförsurning under samma miljökvalitetsmål. Vissa av miljökvalitetsmålen formuleras med tillhörande preciseringar beskriver dock väl det önskade tillståndet som en del av åtgärds målen ska bidra till att uppnå. I dessa delar behöver fokus ligga på ett stärkt genomförande när det gäller strategier, styrmedel och åtgärder för att nå miljökvalitetsmålen.

De föreslagna åtgärdsområdena kan i många fall integreras i befintliga processer och arbetssätt, till exempel processer för skydd av natur, styrning av fysisk planering i hela samhället och åtgärder för hotade arter.

Utformningen av genomförandet behöver särskilt ta avstamp i bland annat Miljömålsberedningens uppdrag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn.

3.2.1 Åtgärdsområde 1. Fysisk planering och förvaltning på nationell, regional och kommunal nivå har stärkt bevarandet av biologisk mångfald och förhindrat förlust av värdefulla områden

Detta åtgärdsområde kopplar framförallt till föreslaget åtgärdsområde 11.

Den fördjupade utvärderingen av Sveriges miljömål visar att den svenska naturen är tillbakaträngd och att en stor del av den biologiska mångfalden har gått förlorad. De "gröna" miljömålen är långt från att uppnås och utvecklingen är fortfarande delvis negativ. För att Sverige ska bidra till ramverkets mål att vända förlusten av biologisk mångfald till 2030 krävs omedelbara och omfattande insatser både i landets mest värdefulla naturområden och i det så kallade vardagslandskapet, där den kommunala planeringsprocessen spelar en central roll. För att bevara och stärka biologisk mångfald, ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster behöver det även finnas fungerande nätverk av arters livsmiljöer, med tillräcklig storlek och kvalitet, som dessutom minskar de negativa effekterna från klimatförändringar. Åtgärdsområde 1 syftar till att samhällets planering och förvaltning av all mark och allt vatten, inklusive planering av infrastruktur och energiproduktion, ska ske med beaktande av det övergripande 2030-målet för biologisk mångfald.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Fysisk planering och förvaltning i hela landskapet bidrar till att förhindra förlust av värdefulla områden för biologisk mångfald.
- Det finns fungerande nätverk av livsmiljöer för arter (både på land och i vatten) i hela landet som bevarar och stärker värdefulla naturtyper/värdekärnor, konnektivitet, biologisk mångfald samt ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster, med beaktande av ett förändrat klimat senast 2030.
- Verktyg för att planera och utvärdera åtgärder som stärker den gröna infrastrukturens funktionalitet på alla nivåer och som minimerar negativ påverkan från mark- och vattenanvändning samt dess kumulativa effekter ska finnas och implementeras senast 2030.
- Den nationella havsplaneringen ger förutsättningar för marin grön infrastruktur och främjande av ekosystemtjänster.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T1, T2, T3, T11, T12

Åtgärdsområdet är kopplat till element i åtgärdsområde 1, 2, 3, 11 och 12. Åtgärdsområdena hänger samman så till vida att de tillsammans täcker in fysisk planering och förvaltning av terrester och akvatisk miljö. Alla områden ska omfattas av fysisk planering och förvaltning i syfte att bevara och stärka biologisk mångfald. Planering och förvaltning ska även respektera urfolkets rättigheter till de områden som de traditionellt nyttjar (se nationellt mål 20). Ekosystemens funktioner, tjänster och konnektivitet ska bevaras och restaureras.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 1

A.1 Red List of Ecosystems

A.2 Extent of natural ecosystems

B.1 Services provided by ecosystems (under utveckling)

1.1 Percent of land and sea area covered by biodiversity-inclusive spatial plans (under utveckling)*

3.2.2 Åtgärdsområde 2. Senast 2030 omfattas minst 30 procent av alla land- och sötvattensområden, samt av alla havs- och kustnära områden i Sverige av formellt områdesskydd och andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder

Sverige är ett rikt land med stora naturtillgångar och har generellt bättre förutsättningar än många andra parter till konventionen att bidra till det globala målet om att stärka biologisk mångfald genom skydd och ändamålsenlig skötsel av 30 procent av alla mark- och vattenområden. I det nationella genomförandet av ramverket är det viktigt att beakta ekologisk representativitet och konnektivitet som bidrar till genetiskt utbyte mellan populationer samt att samernas traditionella markanvändning inte försvåras. Formellt skyddade områden i kombination med andra rapporterade effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder i enlighet med konventionens tidigare beslut ska beaktas i denna areal. Skötsel, förvaltning och bildande av skyddade områden behöver utformats så att de respekterar samernas och lokala samhällens hållbara sedvanebruk och rättigheter, inklusive deras rådighet över de marker de av tradition nyttjat eller nyttjar (mål kopplat till detta finns även i nationellt mål 20).

Åtgärdsområdet innebär att:

- Den skyddade arealen omfattar minst 30 procent av arealen för Sveriges land- och sötvattensområden, och minst 30 procent av havs- och kustområden före 2030, med syftet att bevara och stärka den biologiska mångfalden med fokus på områden av särskild betydelse för biologisk mångfald
- Nätverken av skyddade områden och andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder är ekologiskt representativa, sammanhängande och funktionella före 2030.
- Skyddade områden, inklusive andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder, har en ändamålsenlig förvaltning med syfte att bevara och stärka områdets biologiska mångfald före 2030.
- När skyddade områden nyttjas sker det hållbart i enlighet med bevarandemålen och med respekt för det samiska folket och lokala samhällens traditionella sedvanerätt, inklusive rätten till de områden de av tradition använt eller använder.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområde i ramverket: T3

Åtgärdsområdet är kopplat till element i åtgärdsområde 3. Enligt åtgärdsområde 3 ska 30 procent av land- och sötvattensområden, och 30 procent av havs- och kustområden skyddas. Skyddsåtgärder ska även respektera urfolkets rättigheter till de områden som de traditionellt nyttjar (se nationellt mål 20). I allmänhet kan de skyddade områden nyttjas enbart på ett sätt som är förenligt med naturskyddsperspektivet.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 2

3.1 Coverage of protected areas and other effective area-based conservation measures

3.2.3 Åtgärdsområde 3. Senast 2030 är 30 procent av alla utarmade ekosystem under pågående restaurering eller i gynnsamt tillstånd efter genomförd restaurering

Underlag till den fördjupade utvärderingen av Sveriges miljömål visar att naturområdenas kvalitet på land och i hav har försämrats och att en stor del av den biologiska mångfalden har gått förlorad, både i naturliga och brukade ekosystem. De "gröna" miljömålen är långt från att uppnås och utvecklingen är fortfarande delvis negativ. Det globala restaureringsmålet i ramverket till 2030 syftar till att minst 30 procent av utarmade ekosystem är restaurerade eller att restaurering pågår för att stärka biologisk mångfald, ekosystemfunktioner och -tjänster, ekologisk integritet och konnektivitet. Med utarmade ekosystem menas de ekosystem som har genomgått långvarig minskning eller förlust av biologisk mångfald, ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster, och som inte kan återhämta sig fullt inom några decennier utan åtgärder (Se NV rapport 6948 för fördjupning i definitionen av utarmade ekosystem). Enligt ramverkets åtgärdsområde 11 ska restaurering även ske för att återställa ekosystemens naturnyttor, inklusive ekosystemfunktioner och -tjänster, så som reglering av luft, vatten och klimat, jordhälsa, fiskproduktion och pollinering, vilket i sin tur leder till minskad risk för sjukdomar och skydd mot naturliga faror och katastrofer.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Senast 2030 är 30 procent av arealen av utarmade terrestra och sötvattens ekosystem under pågående restaurering eller i gynnsamt tillstånd efter genomförd restaurering så att ekosystemens funktion och tillhandahållande av ekosystemtjänster, samt deras ekologiska integritet och konnektivitet, har ökat.
- Senast 2030 är 30 procent av arealen av utarmade marina och kust ekosystem under pågående restaurering eller i gynnsamt tillstånd efter genomförd restaurering så att ekosystemens funktion och tillhandahållande av ekosystemtjänster, samt deras ekologiska integritet och konnektivitet, har ökat.
- Senast 2030 ska naturens nyttor för människor, inklusive ekosystemtjänster och skydd från naturkatastrofer, främjas, bibehållas och restaureras genom

naturbaserade lösningar, med fokus på naturnyttor som idag missgynnats eller förlorats.

Den nationella planen för omprövning av vattenkraftens miljövillkor genomförs och restaureringsåtgärder samordnas och genomförs med åtgärder i omprövningen.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T2, T11

Åtgärdsområdet är kopplat till elementen i ramverkets åtgärdsområde 2 och 11. Enligt dessa mål ska biologisk mångfald och ekosystemens förmåga att bidra med stödjande tjänster bevaras och stärkas. Detta ska ske genom att restaurera 30 procent av utarmade ekosystem i alla biotoper och att öka användningen av naturbaserade lösningar för att åtgärda miljöproblem. Detta arbete ska leda till att ekosystemets funktioner återställs, så som reglering av luft, vatten och klimat, jordhälsa och pollinering, vilket i sin tur leder till minskad risk för sjukdomar och skydd mot naturliga faror och katastrofer.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 3

B.1 Services provided by ecosystems (*under utveckling*)

2.2 Area under restoration

3.2.4 Åtgärdsområde 4. Artförlusten i Sverige är nära noll senast 2030

Åtgärdsområdet har kopplingar till föreslaget åtgärdsområde 5.

Ett allvarligt läge och negativ trend för den biologiska mångfalden i Sverige har konstaterats i såväl tidigare utvärderingar inom miljömålssystemet som rapportering enligt art- och habitatdirektivet och den svenska rödlistan. För att stoppa förlusten av arter före 2030 måste populationstrenderna hos de arter som är mest hotade vändas från en negativ till en positiv utveckling. Hoten mot biologisk mångfald, både globalt och inom Sverige, är bland annat förändrad markanvändning, ohållbart nyttjande samt invasiva främmande arter. För att undvika att arter dör ut krävs både åtgärder som adresserar hoten samt åtgärder som bidrar att stärka befintliga populationer. Åtgärder för att stärka populationer och deras livsmiljöer behöver genomföras både inom och utanför skyddade områden. Populationsnedgång, hos inhemska arter som inte är hotade, behöver också vändas för att uppnå långsiktigt stabila populationer av alla arter som tillsammans bidrar till robusta ekosystem.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Senast 2030 har alla av människan förorsakade utdöenden av inhemska vilda arter upphört.
- Utdöenderisken för hotade inhemska vilda arter har minskat till 2030 med långsiktig målsättning att utdöenderisken minskat tiofalt till 2050.
- Tillräckliga åtgärder har vidtagits senast 2030 för att säkra långsiktigt livskraftiga populationer hos alla inhemska vilda arter till 2050.

- Konflikter mellan människor och vilda inhemska arter har minskat och åtgärder för att främja långsiktigt hållbar samexistens är etablerade.

Koppling till ramverkets åtgärds mål

Kopplade åtgärds mål i ramverket: T4

Åtgärdsområdet är kopplat till element i ramverkets åtgärds mål 4. Enligt detta mål ska risken för artförluster orsakade av människan minskas genom skyndsamma förvaltningsåtgärder som syftar till att säkerställa arters, särskilt hotade arters, återhämtning och bevarande samt minimerar konflikter mellan människa och vilda arter.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 4

A.3 Red List Index

A.4 The proportion of populations within species with an effective population size > 500

3.2.5 Åtgärdsområde 5. Arters anpassningsförmåga förstärks genom att den genetiska mångfalden bevaras och stärks till 2030

En långsiktigt hållbar biologisk mångfald förutsätter att arter har stabila populationer som kan anpassa sig efter förändringar i sin omvärld, till exempel förändringar i temperatur, konkurrens med andra arter eller tillgång till föda och näringsämnen. För att en art ska kunna vara anpassningsbar måste det finnas en hög genetisk mångfald, det vill säga en variation i egenskaper mellan olika individer inom samma art och ett kontinuerligt genetiskt utbyte mellan populationer och individer. I Sverige saknas mycket information om den genetiska variationen hos många arter och vilka konsekvenser en låg genetisk mångfald kan ha för en viss art. Dessa kunskapsluckor behöver fyllas för att bevara och stärka biologisk mångfald.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Antalet populationer av inhemska vilda arter har bibehållits eller ökat, och andelen av dessa populationer med effektiv populationsstorlek över 500 har ökat.
- Särskilda insatser för att öka den effektiva populationsstorleken hos populationer av inhemska vilda arter med effektiv populationsstorlek under 500 har påbörjats senast 2025.
- Antalet inhemska vilda arter och populationer som har analyserats med avseende på genetisk diversitet har ökat markant och övervakningen av genetisk diversitet genomförs löpande.
- Alla inhemska vilda arters delpopulationer eller geografiska utbredning bibehålls eller återetableras för att stärka genetisk mångfald, om ekologiska och tekniska förutsättningar finns.

- Den genetiska mångfalden hos domesticerade arter och raser säkras inom jord- och skogsbruket.
- Introduktion av främmande genotyper som är potentiellt skadliga för den biologiska mångfalden har starkt begränsats till 2030.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområde i ramverket: T4

Åtgärdsområdet är kopplat till element i ramverkets åtgärdsområde 4. Enligt åtgärdsområde 4 ska den genetiska mångfalden bevaras och återställas inom och mellan inhemska populationer av domesticerade och vilda inhemska arter för att upprätthålla deras anpassningsförmåga och långsiktiga överlevnadsmöjligheter.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 5

A.4 The proportion of populations within species with an effective population size > 500

3.2.6 Åtgärdsområde 6. Påverkan på biologisk mångfald och ekosystemtjänster från invasiva främmande arter har minskat avsevärt till 2030

Åtgärdsområdet har kopplingar till föreslagna åtgärdsområden 4 och 5.

Ett allvarligt läge och negativ trend för den biologiska mångfalden i Sverige har konstaterats i såväl tidigare utvärderingar inom miljömålssystemet som rapportering enligt art- och habitatdirektivet och den svenska rödlistan. Invasiva främmande arter har blivit ett alltmer aktuellt hot mot biologisk mångfald såväl i Sverige som globalt i takt med att allt fler nya invasiva främmande arter påträffas. Åtgärder mot invasiva främmande arter ska, för att uppnå bästa effektivitet, sättas in i ett tidigt skede för att undvika etablering och spridning. För att uppnå detta behöver Sverige arbeta långsiktigt, förebyggande och strategiskt inom och mellan alla relevanta sektorer.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Skadan som orsakas på biologisk mångfald av invasiva främmande arter har minskat och prioriterade arter har utrotats i områden där de orsakar störst skada på biologisk mångfald, med särskilt fokus på öar och skyddade områden, senast 2030.
- Nya introduktioner av prioriterade invasiva främmande arter till Sverige har förebyggts helt och introduktionstakten av alla nya invasiva främmande arter till Sverige har minskat med minst 50 procent till 2030.
- En nationell strategi för invasiva främmande arter som pekar ut vilka arter som ska prioriteras, som fastställer en samverkansform mellan myndigheter och som sätter en långsiktig riktning för Sveriges arbete med invasiva främmande arter finns senast 2025.

Koppling till ramverkets åtgärds mål

Kopplade åtgärds mål i ramverket: T6

Åtgärdsområdet är kopplat till elementen i ramverkets åtgärds mål 6. Enligt detta mål ska hotet från invasiva arter bemötas genom att identifiera spridningsvägar för främmande arter, förebygga introduktion av främmande arter, förhindra introduktion och etablering av prioriterade invasiva arter, halvera introduktion och etablering av andra potentiellt invasiva arter, utrota eller kontrollera invasiva arter, särskilt i prioriterade områden som öar.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 6

6.1 Rate of invasive alien species establishment

3.2.7 Åtgärdsområde 7. Påverkan på biologisk mångfald av klimatförändringar och havsförurning begränsas

Åtgärdsområdet har kopplingar till föreslagna åtgärdsområden 1, 2 och 12.

Krisen för biologisk mångfald och klimatkrisen förstärker varandra och lösningarna på de båda kriserna måste sökas i ett skyndsamt gemensamt åtgärdsarbete. Genom att genomföra åtgärder som bevarar och stärker biologisk mångfald ökar resiliensen mot klimatförändringar och havsförurning. Naturens förmåga att motverka klimatförändringar behöver stärkas genom naturbaserade lösningar och alla typer av klimatåtgärder måste planeras och utföras så att naturens förmågor bibehålls och ökas i största möjliga utsträckning, utan att det sker på bekostnad av biologisk mångfald. Klimatförändringar kan också medföra nya hotbilder mot vissa arter som behöver åtgärdas.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Den biologiska mångfaldens förmåga att hantera påverkan av klimatförändringar har stärkts genom anpassat skydd och ändamålsenlig förvaltning, inklusive övervakning, i områden som prioriteras för biologisk mångfald.
- Den biologiska mångfaldens förmåga att hantera påverkan av klimatförändringar har stärkts genom att det finns ett fungerande nätverk av livsmiljöer för arter, med områden av tillräcklig storlek och kvalitet.
- Kunskap om negativa effekter på biologisk mångfald som orsakas av klimatförändringar och havsförurning, samt utvecklade metoder och beredskap för att hantera dessa har ökat.
- Användningen av naturbaserade lösningar som minskar utsläpp av växthusgaser och mildrar effekter av klimatförändringar och gynnar den biologiska mångfalden har ökat markant.

- Klimatåtgärder har utformats och genomförts så att negativa effekter på naturen minimerats och synergistiska positiva effekter har åstadkommit.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområde i ramverket: T8

Åtgärdsområdet är kopplat till elementen i ramverkets åtgärdsområde 8. Enligt detta mål ska den biologiska mångfalden bevaras genom att de naturliga systemens resiliens mot klimatförändringar och havsförurning förstärks. Klimatåtgärder ska genomföras så att negativa effekter på naturen minimeras och möjlighet att åstadkomma synergistiska positiva effekter stärks.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 7

Indikatorer finns ännu inte framtagna för det kopplade åtgärdsområdet.

Temaområde 2: Hållbart samhälle och nyttodelning av biologisk mångfald

Ett hållbart användande av naturresurser är avgörande för den gröna omställningen och vägen till ett långsiktigt hållbart samhälle. Användningen av naturresurser ökar ständigt och har mångdubblats i världen de senaste femtio åren. Utvinning och produktion av material, bränsle och livsmedel är en viktig orsak till förlust av biologisk mångfald.

Det finns en stor mängd miljö- och hälsoskadliga ämnen som har spritts i naturen och som är inbyggda i produkter och avfall. Vår konsumtion och produktion har sammantaget en stor påverkan på vår miljö och hälsa, både i Sverige och i andra länder.

I FU23 konstateras att flera underlag visar att de viktigaste påverkansfaktorerna som påverkar flest rödlistade arter i Sverige är markanvändningen inom jord- och skogsbruk. Odlingslandskapet och skogslandskapet hyser tillsammans mer än 75 procent av Sveriges rödlistade arter. Igenväxning och avverkning är de viktigaste negativa påverkansfaktorerna för rödlistade arter i Sverige. Bland de största hoten mot de marina arterna är utbredning av syrefria bottenar som orsakas av övergödning, samt effekter av fiske. Miljökvalitetsmålet *Ett hav i balans samt levande kust och skärgård* kommer inte att uppnås med befintliga styrmedel och åtgärder.

I ett hållbart samhälle ingår också att den nytta som genereras genom användning av genetiska resurser (i praktiken biologiskt material) fördelas rättvist mellan landet eller aktören inom landet som äger resurserna och den som använder dem, till exempel för att utveckla en produkt. Inom konventionen har man särskilt tagit upp detta i Nagoya-protokollet, ramverkets tillståndsmål C (*goal C*) och åtgärds mål 13 (*target 13*). Dessa omfattar, förutom genetiska resurser, också traditionell kunskap som rör genetiska resurser, till exempel att ursprungsbefolkningen känner till medicinska egenskaper av en växt. Sverige har hittills valt att inte skydda svenska genetiska resurser eller samernas traditionella kunskap rörande detta med någon tillträdeslagstiftning som skulle stadga om nyttodelning från användningen av svenska resurser. Däremot har svenska användare av genetiska resurser och traditionell kunskap som har hämtats från ett land som är part till Nagoyaprotokollet en lagstadgad skyldighet att följa leverantörsländets tillträdeslagstiftning och till exempel ha avtal om nyttodelning.

Detta tema omfattar framför allt ramverkets tillståndsmål B och C (*goal B* och *goal C*) med sikte på 2050, samt adresserar flertalet åtgärds mål (se Tabell 2). Fokus är att naturen och dess förmåga att erbjuda livsmöjligheter värdesätts, värnas och stärks genom hållbart nyttjande och ekosystembaserad förvaltning som bidrar till att uppnå den globala agendan för hållbar utveckling. Detta tema omfattar även att användning av mekanismer för rättvis delning av de nyttigheter som uppstår vid användning av genetiska resurser och digital sekvensinformation om genetiska resurser ska öka väsentligt och bidra till bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald samtidigt som skydd av traditionell kunskap säkerställs.

Det krävs en transformativ samhällsomställning för att möta de utmaningar som följer av ett ohållbart nyttjande av naturresurser och biologisk mångfald. För att uppnå en hållbar samhällsutveckling behövs lösningar som beaktar nationella, regionala och lokala förutsättningar och aktörer. Inom detta tema är samverkan mellan olika aktörer och sektorer avgörande.

I detta tema har Sverige i viss utsträckning befintliga mål, system och metoder på plats. Miljömålssystemet saknar dock i nuvarande utformning vissa element som uttrycks i ramverkets åtgärds mål. Exempelvis återspeglas vissa av elementen i ramverkets åtgärds mål om föroreningars effekt på biologisk mångfald (åtgärds mål 7) i etappmål till miljömålet Giftfri miljö, men det behöver bland annat konkretiseras för att koppla mer till biologisk mångfald.

Naturvårdsverket bedömer att integreringen av åtgärdsområdena i detta tema kan ske genom till exempel införande av nya etappmål i miljömålssystemet, införande av kompletterande preciseringar under miljö kvalitetsmål, utveckling av andra relevanta målsystem eller annan form av riksdags- eller regeringsbeslut. Hur det lämpligen genomförs behöver delvis ta avstamp i bland annat Miljömålsberedningens uppdrag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn.

Åtgärdsområdena i detta tema kan även i många fall integreras i befintliga processer och arbetssätt, till exempel processer kopplade till de globala målen rörande Agenda 2030 och pågående EU-processer om till exempel avfall. I andra fall behöver arbetssätt och styrning utvecklas vidare i linje med ramverkets åtgärds mål, exempelvis inom areella näringar.

3.2.8 Åtgärdsområde 8. Senast 2030 är nyttjande och handel av vilda arter långsiktigt hållbar, inom biologiskt säkra gränser och baserad på bästa tillgängliga kunskap

Enligt underlag för Sveriges rapportering om genomförandet av EU:s Art- och habitatdirektiv 2019 utgör jakt, fiske och annat nyttjande av levande resurser ett hot eller påverkansfaktor för 6 procent av Sveriges listade arter. Det finns etablerade styrmedel och arbetssätt som syftar till att åstadkomma ett hållbart nyttjande av vilda arter, men för att Sverige ska kunna säkerställa detta krävs både fortsatt samverkan mellan berörda intressenter och förstärkt och kontinuerlig miljöövervakning och annan kunskapsinhämtning om effekterna av nyttjandet som underlag för adekvata förvaltningsåtgärder. Illegal handel med djur och växter är globalt sett ett stort hot mot enskilda arters existens. Handeln sker i hela skalan från privatpersoners obetänksamma inköp av souvenirer och hälsokostpreparat till organiserad brottslighet, tjuvjakt och korruption.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Nyttjande av vilda arter är ekologiskt hållbart och reglerat av förvaltningsplaner som förhindrar överexploatering av vilda arter, smittspridning eller andra oönskade effekter i naturen.
- Negativ påverkan på andra arter och ekosystem än de som nyttjas har minimerats genom tillämpning av ekosystemansatsen.
- Åtgärder har vidtagits för att stärka bekämpning av brottslighet som berör vilda arter.
- Åtgärder har vidtagits för att främja och bevara samers och lokala samhällens hållbara sedvan bruk.

Koppling till ramverkets åtgärds mål

Kopplade åtgärds mål i ramverket: T5, T9

Åtgärdsområdet är kopplat till elementen i ramverkets åtgärds mål 5 och 9. Enligt dessa mål ska nyttjande av vilda arter vara hållbart och inte påverka ekosystemen och andra arter än målarten, genom effektiv förvaltning som säkerställer att allt nyttjande och handel är lagligt och smittsäkert och att alla aktiviteter, produkter och tjänster som skapas utav nyttjande av vilda arter gynnar biologisk mångfald. Urfolk och lokala samhällens hållbara sedvan bruk ska respekteras och skyddas.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 8

5.1 Proportion of fish stocks within biologically sustainable levels

9.1 Benefits from the sustainable use of wildlife

9.2 Percentage of the population in traditional occupations

3.2.9 Åtgärdsområde 9. Sveriges areella näringar bedrivs på ett hållbart sätt som bevarar och stärker den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster

Åtgärdsområdet har stark koppling till föreslaget åtgärdsområde 14.

Jordbruk, vattenbruk, fiske och skogsbruk är viktiga produktionssystem som har möjligheter att stärka biologisk mångfald, men är i många fall även en bidragande faktor till att arter hotas och populationer minskar. För att Sverige ska uppnå ramverkets mål till 2030 måste ekosystemens funktioner och förmåga att bidra med tjänster till människan återställas, bibehållas och stärkas, bland annat genom att öka andelen hållbart brukande inom jordbruk, vattenbruk, fiske och skogsbruk. Hållbart brukande måste uppnå definitionen i artikel två av konventionen; ”the use of components of biological diversity in a way and at a rate that does not lead to the long-term decline of biological diversity, thereby maintaining its potential to meet the needs and aspirations of present and future generations.”, samt innefatta sociala och kulturella dimensioner.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Områden som omfattas av skogsbruk, jordbruk, fiske och vattenbruk förvaltas på sådant sätt som säkrar ekosystemens resiliens, biologisk mångfald, uthållig produktionskapacitet, matsäkerhet och upprätthållande av naturnyttor, inklusive ekosystemtjänster.
- Användning av mark och vatten inom areella näringar orsakar inte förlust av biologisk mångfald.
- Statliga bolag är föregångare i omställningen till ett hållbart nyttjande av biologisk mångfald.
- Användningen av metoder och planeringsverktyg som stärker biologisk mångfald i hela landskapet, inklusive innovativa lösningar, inom areella näringar har ökat substantiellt.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde 9

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T10, T11

Åtgärdsområdet är kopplat till elementen i ramverkets åtgärdsområde 10 och åtgärdsområde 11. Enligt åtgärdsområde 10 ska areella näringar bedrivas med naturvänliga metoder som bidrar till resiliens och ökad uthållig produktionskapacitet och upprätthåller naturnyttor, inklusive ekosystemtjänster. Enligt åtgärdsområde 11 ska ekosystemens funktioner och förmåga att bidra med tjänster till människan återställas, bibehållas och stärkas.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 9

B.1 Services provided by ecosystems (*under utveckling*)*

10.1 Proportion of agricultural area under productive and sustainable agriculture

10.2 Progress towards sustainable forest management

3.2.10 Åtgärdsområde 10. Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen och övriga föroreningar är inte skadlig för den biologiska mångfalden, ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster

Föroreningar av alla slag är en av de fem viktigaste drivkrafterna bakom förlust av biologisk mångfald globalt, enligt IPBES (2019). Det här målet omfattar ett brett spektrum av utmaningar som beror på produktion som genererar utsläpp och läckage av föroreningar och näringsämnen till miljön. Genomförda åtgärder, miljöövervakning och kunskapsuppbyggnad behöver förstärkas, liksom uppföljning av effekterna av insatta åtgärder för att minska belastningen på miljön av gamla och nya föroreningar. Observera att föroreningsbelastning som uppstår i andra delar av världen genom produktion och konsumtion i Sverige hanteras under mål 19.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Förorenade områden åtgärdas i så stor utsträckning att föroreningarna inte utgör något hot mot människors hälsa, biologisk mångfald, ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster.
- Risker för negativ påverkan på biologisk mångfald, ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster från bekämpningsmedel och särskilt farliga ämnen har halverats till 2030, med beaktande av kumulativa effekter.
- Kemiska bekämpningsmedel används inte i grönområden och andra känsliga områden i svenska städer.
- Risker för negativ påverkan på biologisk mångfald, ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster från ljus- och ljudföroreningar har minskat till icke-skadliga nivåer.
- Utsläpp och läckage av näringsämnen till miljön har halverats senast 2030.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T7

Åtgärdsområde kopplar till ramverkets åtgärdsområde 7. Enligt detta mål ska risker för negativ påverkan av alla föroreningar på biologisk mångfald och ekosystemen minskas till harmlösa nivåer med beaktande av kumulativa effekter. Risker från bekämpningsmedel och särskilt skadliga kemikalier ska halveras. Näringsförluster från areella näringar ska minskas åtminstone till hälften.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 10

7.1 Index of coastal eutrophication potential

7.2 Pesticide environment concentration*

3.2.11 Åtgärdsområde 11. Ökad tillgång till gröna och blå områden i städer och tätorter

Åtgärdsområdet har koppling till föreslagna åtgärdsområden 1 och 3.

Grönstrukturen har en nyckelroll för att möta en rad olika utmaningar som samhället står inför. Gröna och blå områden i städer har många positiva effekter på ekosystemtjänster och människors fysiska och mentala hälsa. Dessa områden har även en stor potential att bidra till en stärkt biologisk mångfald, även i städer. Förlust av biologisk mångfald, klimatförändringar och folkhälsa är utmaningar där grönområden kan göra stor skillnad på ett mångfunktionellt, kostnadseffektivt och hållbart sätt. I takt med ökande exploateringsstryck inom städer och tätorter måste planeringen även se till att minimera skada på biologisk mångfald i samband med nybyggen, infrastrukturprojekt eller annan exploatering.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Gröna och blå ytors areal, kvalitet och konnektivitet i städer och tätorter har ökat betydligt och på ett hållbart sätt, som främjar biologisk mångfald med inhemska arter.
- Alla som bor i städer och tätorter har tillgång till gröna eller blå områden inom 300 m från sin bostad.
- Alla kommuner har en grönplan eller del i översiktsplan som bevarar och stärker biologisk mångfald, ekosystemfunktioner, ekosystemtjänster och tillgång till natur, med särskilt fokus på städer och tätorter.
- Förutsättningar för biologisk mångfald, med beaktande av ekosystemtjänster och människors hälsa, påverkas inte negativt vid planering, exploatering och förvaltning i städer och tätorter.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T12

Åtgärdsområdet är kopplat till elementen i ramverkets åtgärdsområde 12. Enligt detta mål ska människors hälsa, välbefinnande och närhet till naturen förbättras genom tillgång till gröna och blåa ytor i städer och tätbefolkade områden. I dessa områden ska inhemska arter, ekologisk konnektivitet och integritet, samt ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster gynnas.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 11

12.1 Average share of the built-up area of cities that is green/blue space for public use for all

3.2.12 Åtgärdsområde 12. Sverige är ett resurseffektivt samhälle och har en hållbar konsumtion och produktion senast 2030

Ohållbara konsumtionssystem är en drivande faktor till förlust av biologisk mångfald. Att förhindra förlusten av biologisk mångfald kräver en förändring mot en mer hållbar konsumtion. Målet omfattar ett brett spektrum av utmaningar som beror på produktion och konsumtion som genererar utsläpp och en belastning på miljön och dess resurser. För att uppnå detta krävs bland annat ökad kunskap, incitament och tillräckliga möjligheter för enskilda, verksamhetsutövare och statliga aktörer att genomföra hållbara val. Resurseffektivitet kan nås både genom innovationer eller teknologisk utveckling, och genom traditionella förhållningssätt och brukningsmetoder. Observera att miljöbelastning som uppstår i andra delar av världen genom produktion och konsumtion i Sverige hanteras under mål 19.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Läckage av plast och mikroplast till naturen minskas till nivåer som inte orsakar skada på biologisk mångfald, ekosystemfunktioner och ekosystemtjänster.
- Mängden matsvinn har halverats i linje med mål 12.3 i Agenda 2030 och mängden genererat övrigt avfall har minskat markant.
- Resurseffektiviteten vid nyttjande av naturresurser har ökat i Sverige.
- Sverige har senast 2028 minskat sitt ekologiska fotavtryck från konsumtion av produkter och tjänster.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T7, T16

Åtgärdsområdet är kopplat till ramverkets åtgärdsområden 7 och 16. Enligt dessa mål ska arbete stärkas med att förebygga och minska plastföroreningar och konsumenter erbjuds kunskap och uppmuntras att göra hållbara konsumtionsval så att mängden av avfall, särskilt matavfall, minskar kraftigt.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 12

Indikatorer finns ännu inte framtagna för de kopplade åtgärdsområdena.

3.2.13 Åtgärdsområde 13. Rättvis nyttodelning från användningen av genetiska resurser, traditionell kunskap och digital sekvensinformation säkerställs

Det är vanligt att växter, djur, svampar, mikroorganismer o.s.v. används i forskning och för att utveckla olika produkter. Ofta är denna forskning och produktutveckling av stor betydelse för oss, till exempel när den leder till att nya mediciner tas fram eller att vi får verktyg att bevara den biologiska mångfalden. Materialet som används hämtas dock ofta från andra länder och då är det viktigt att den ekonomiska vinsten som produkterna medför eller annan nytta som genereras delas med landet som har levererat materialet, särskilt när det är fråga om utvecklingsländer. Urfolkets traditionella kunskap kan ibland hjälpa till att identifiera arter som har användbara egenskaper och då ska även de ta del av den nytta som deras kunskap har hjälpt till att generera.

För att säkerställa denna nyttodelning har man under CBD tagit fram Nagoyaprotokollet om nyttodelning från användningen av genetiska resurser och traditionell kunskap som rör genetiska resurser. Det finns dock även andra nyttodelningsinstrument så som det växtgenetiska fördraget (ITPGRFA), ramverket för pandemisk influensa (PIP) och avtal om biodiversitet utanför nationell jurisdiktion (BBNJ). Sverige har förbundit sig att följa dessa så kallade ABS-instrument.

Nagoyaprotokollet är idag implementerat i Sverige genom en EU-förordning och med nationell lagstiftning. Dessa reglerar dock bara användningen av genetiska resurser och traditionell kunskap. EU har inte centralt reglerat tillträde till europeiska genetiska resurser eller traditionell kunskap, utan har lämnat denna fråga till enskilda medlemsländer att bestämma för sin egen del. Sverige har valt att inte införa sådant regelverk för insamling av svenska resurser som skulle basera sig på Nagoya-protokollet.

Digital information om bland annat DNA- och RNA-sekvenser (digital sequence information, DSI) som förvaras i databaser, så kallade genbanker, har hittills inte omfattats av några bestämmelser om nyttodelning. Särskilt utvecklingsländer har dock upplevt detta som orättvist, och under COP 15 togs ett beslut om att en nyttodelningsmekanism för DSI skulle utvecklas. Mekanismen kommer antagligen att tas fram tidigast 2024.

Åtgärdsområdet innebär att:

- All användning av genetiska resurser och traditionell kunskap sker med hänsyn till leverantörländers, inklusive IPLC rättigheter till nyttodelning.
- Finansinstitutioner och företag, särskilt stora och transnationella företag, rapporterar sin efterlevnad av adekvata ABS-regelverk och åtgärder i syfte att minska negativ och öka positiv påverkan på biologisk mångfald.
- IPLC och utvecklingsländers kapacitet och förutsättningar för nyttjande av genetiska resurser, traditionell kunskap som rör genetiska resurser samt digital sekvensinformation om genetiska resurser har säkerställts och ökat.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T13, T15, T17

Åtgärdsområde kopplar sig till elementen i ramverkets mål C och åtgärdsområden 13, 16 och 17. Enligt dessa mål ska ändamålsenligt tillträde till och rättvis och ökad nyttodelning från användningen av genetiska resurser traditionell kunskap som rör genetiska resurser samt digital sekvensinformation om genetiska resurser samt ändamålsenlig åtkomst till dessa försäkras. Det ska möjliggöras för företag att rapportera om sin efterlevnad av adekvata tillträdes- och nyttodelnings (ABS)-regelverken och åtgärder. Enligt T17 ska rättvis nyttodelning från bioteknologisk forskning säkras särskilt för utvecklingsländer. Det sistnämnda tas dock upp specifikt under mål 17.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 13

C.1 Indikator on monetary benefits received*

C.2 Indikator on non-monetary benefits*

Temaområde 3: Kunskap, bred delaktighet och gemensamt genomförande

Kraftfulla gemensamma insatser krävs för att hejda den pågående förlusten av biologisk mångfald i Sverige och vända den negativa trenden. Enligt Förddjudpad utvärdering av Sveriges miljömål 2023 behöver styrningen och incitamenten förbättras inom flera områden där den fria marknaden inte fungerar effektivt för att skapa största möjliga samhällsnytta.¹⁹ Det finns även stort behov av att vidareutveckla samverkansformer och nå inkludering av alla de som behöver bidra till att nå det övergripande målet.

Detta temaområde omfattar framför allt ramverkets tillståndsmål D och B (*Goal D* och *goal B*) med sikte på 2050 samt adresserar flertalet åtgärds mål (se Tabell 2). Fokus är att medel för genomförande, inklusive finansiella resurser, ska tas fram och göras tillgängliga på rättvisa villkor för alla parter så att det globala finansieringsunderskottet på 700 miljarder dollar per år successivt åtgärdas och de finansiella flödena anpassas för att bevara och stärka biologisk mångfald. Fokus är också att naturen och dess förmåga att erbjuda livsmöjligheter värdesätts, värnas och stärks genom ökade incitament och bred delaktighet från hela samhället i det gemensamma genomförandet. Genomförandet och delaktighet ska enligt ramverket också ske inom alla sektorer och av intressenter i samhället för att möjliggöra den samhällsomvandling som krävs för att vända den negativa trenden.

Riktad och anpassad styrning i form av olika typer av incitament, inklusive ekonomiska, behövs enligt Naturvårdsverket för att skapa förutsättningar för den gemensamma kraftsamling som kommer att krävas för att nå det övergripande målet. Detta innebär exempelvis stärkt framtagande och förmedling av kunskap, metoder och verktyg som även möjliggör uppföljning, samt implementering av bästa tillgängliga kunskap i beslutsfattande. Det innebär också ett aktivt internationellt deltagande från Sverige, säkerställande av ett meningsfullt deltagande av det samiska folket och lokala samhällen i beslutsprocesser som rör biologisk mångfald, samt fokus på att samhällets olika grupper ska ha lika möjligheter för inflytande genom ett genusintegrerat förhållningssätt vid genomförandet av ramverket.

Inom detta temaområde finns idag i viss mån system och metoder på plats, men dessa är inte tillräckliga för att nå ramverkets mål. Det finns nationella mål för till exempel forskning, ungdomspolitik och jämställdhet men dessa saknar ramverkets tydliga koppling till biologisk mångfald. De befintliga nationella målen är ofta av en mycket övergripande karaktär, vilket kan illustreras av ett nationellt mål för finansmarknadsområdet som anger att det finansiella systemet ska bidra till en hållbar utveckling och det finns vissa regler och åtgärder på plats som verkar i denna riktning. Biologisk mångfald nämns inte explicit i det nationella målet. Enbart förekomsten av ett övergripande nationellt mål kan enligt Naturvårdsverket inte sägas motsvara den ambitionsnivå som uttrycks i ramverkets ansats att den biologiska mångfaldens värden ska inkluderas och redovisas på ett transparent sätt i transnationella företags och finansiella institutioners hela värdekedjor. Integreringen av åtgärdsområdet i detta exempel skulle kunna ske genom att ta fram ett eller flera etappmål i

¹⁹ Naturvårdsverket, 2023.

miljömålssystemet, utveckla och förtydliga det nationella målet för finansmarknadsområdet och dess indikatorer och uppföljningsmått, eller genom en kombination av dessa angreppssätt.

Oavsett på vilket sätt åtgärdsområdena integreras i befintliga nationella mål krävs insatser i form av strategier, styrmedel och åtgärder för att nå ramverkets ambitionsnivå.

3.2.14 Åtgärdsområde 14. Alla samhällsaktörer har senast 2030 fått ökade incitament att bidra till att bevara och stärka biologisk mångfald

Åtgärdsområdet har koppling till föreslaget åtgärdsområde 15.

För att lyckas nå ramverkets mål krävs ett brett och gemensamt genomförande där aktörer inom offentlig verksamhet, finans- och näringsliv och medborgare är delaktiga. Incitament och subventioner som motverkar en transformativ förändring mot ett hållbart samhälle måste reduceras eller tas bort för att hotet mot biologisk mångfald ska minska. Samtidigt måste positiva incitament för aktörer att bidra till omställningen öka, vilket även skulle bidra till att nå ramverkets vision till 2050 genom att öka aktörers möjligheter och vilja att genomföra åtgärder som stärker biologisk mångfald. Även incitament som möjliggör hållbara konsumtionsval behövs för att bidra till detta mål.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Alla offentliga aktörer har fått ökade incitament att bidra till att bevara och stärka biologisk mångfald.
- Alla inom finans- och näringsliv har fått ökade incitament att bidra till att bevara och stärka biologisk mångfald, samt att systematiskt utvärdera och redovisa risker, beroenden av och påverkan på biologisk mångfald.
- Alla medborgare har fått ökade incitament att bidra till att bevara och stärka biologisk mångfald, inklusive genom att ha fått bättre möjligheter att göra hållbara konsumtionsval.
- Incitament som är skadliga för biologisk mångfald, inklusive subventioner, har identifierats senast 2025 och därefter eliminerats, fasats ut eller reformerats till 2030.
- Statliga myndigheter och statliga bolag är föregångare i arbetet med att åstadkomma en transformativ förändring i samhällets förhållningssätt till biologisk mångfald.
- Biologisk mångfald och alla dess värden är integrerade i policies, regelverk och samhällsplanering inom alla förvaltningsnivåer och alla samhällsliga sektorer, med fokus på de som har betydande påverkan på biologisk mångfald

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T14, T15, T16, T18

Åtgärdsområdet är kopplat till element i åtgärdsområde 14, 15, 16 och 18. Enligt element i åtgärdsområde 14 ska hållbart nyttjande av den biologiska mångfalden försäkras och resurser från alla källor riktas till det. Detta ska ske genom att integrera biologisk mångfald-tänkandet i alla offentliga policyer och regelverk, samt i alla förvaltningsnivåer och inom alla samhällsliga sektorer, med fokus på de med betydande påverkan på biologisk mångfald. Enligt element i åtgärdsområde 15 ska lagstiftning, administrativa och policyåtgärder genomföras för att uppmuntra och göra det möjligt för företag att redovisa sina risker, beroenden av och påverkan på biologisk mångfald. Även produktinformation, policyer, lagstiftning och andra styrmedel som möjliggör

hållbara konsumtionsval och att skala upp positiva och reducera skadliga incitament för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald bidrar till denna integrering.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 14

D.2 Domestic public funding on conservation and sustainable use of biodiversity and ecosystems

D.3 Private funding (domestic and international) on conservation and sustainable use of biodiversity and ecosystems*

15.1 Number of companies reporting on disclosures of risks, dependencies and impacts on biodiversity*

18.1 Positive incentives in place to promote biodiversity conservation and sustainable use

18.2 Value of subsidies and other incentives harmful to biodiversity that have been eliminated, phased out or reformed

3.2.15 Åtgärdsområde 15. Den biologiska mångfaldens värden inkluderas i högre grad i finansiella beslut och strategier

Åtgärdsområdet har stark koppling till föreslaget åtgärdsområde 14.

Utöver sitt inneboende värde utgör biologisk mångfald även en förutsättning för de naturnyttor som människan är beroende av och värdesätter. Åtgärdsområde 14 i ramverket (Target 14) lägger fast ett tydligt åtagande att anpassa offentliga och privata finansiella flöden till det nya ramverket. En sådan anpassning är enligt ramverket central för ett framgångsrikt genomförande, genom att öka naturpositiva finansiella flöden, och minska finansiella flöden som skadar biologisk mångfald. Det framhålls även att företagen måste få möjlighet att redovisa för sina risker, beroenden av och påverkan på biologisk mångfald.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Biologiska mångfaldens värden inkluderas i beslutsfattande och i ekonomiska beräkningar som kan påverka dess långsiktiga bevarande, med fokus på de som har betydande påverkan på biologisk mångfald, samt ekosystemens funktioner och tjänster.
- Alla finansiella flöden är anpassade till genomförandet av mål och åtgärdsområde 14 i ramverket.
- En långsiktig och tillräcklig offentlig finansiering har säkrats för bevarande och stärkande av biologisk mångfald, som även beaktar synergieffekter med åtgärder för att hantera klimatkrisen.
- Styrmedel är implementerade som försäkrar att stora och transnationella företag och finansiella institutioner redovisar risker och beroenden av, samt påverkan på biologisk mångfald.

- Samverkan mellan offentlig och privat finansiering för investeringar i biologisk mångfald har ökat.

Koppling till ramverkets åtgärds mål

Kopplade åtgärds mål i ramverket: T14, T18, T19

Åtgärds målet är kopplat till element i åtgärds mål 14, 18 och 19. Enligt element i åtgärds mål 14 ska alla relevanta finansiella flöden anpassas till mål och åtgärds mål i ramverket och biologisk mångfald och dess värden ska integreras i beslutsfattande på alla nivåer. Enligt element i åtgärds mål 18 ska positiva ekonomiska incitament för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald skalas upp och skadliga ekonomiska incitament reduceras. Enligt åtgärds mål 19 ska finansiella resurser öka för att genom de nationella strategierna och handlingsplanerna genomföra ramverket.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärds område 15

Indikator finns ännu inte framtaget i ramverket vad gäller hänsyn till multipla värden i beslut.

D.2 Domestic public funding on conservation and sustainable use of biodiversity and ecosystems

D.3 Private funding (domestic and international) on conservation and sustainable use of biodiversity and ecosystems*

D.1 International public funding, including official development assistance (ODA) for conservation and sustainable use of biodiversity and ecosystems

3.2.16 Åtgärds område 16. Den vetenskapligt förankrade kunskapsbasen om tillståndet och förutsättningarna för biologisk mångfald, samt om lämpliga stärkande åtgärder har ökat markant till 2030

En förutsättning för genomförandet av ramverket och att vända den negativa trenden för biologisk mångfald är att förvaltning, planering och genomförandet hos individer och institutioner har en kunskapsbas som är starkt förankrad i forskning och teknisk utveckling. För att nå detta måste både forskning och miljödata utökas samt tillgängliggöras i tillräcklig utsträckning. Tvärvetenskaplig forskning är särskilt viktig för att knyta ihop grundforskning med dess praktiska tillämpning och för att länka ihop ekologi och samhälle i lösningar som fungerar. Former för samverkan mellan forskning och traditionell kunskap behöver utvecklas och främjas för att bidra till ett ökat hänsynstagande till traditionell kunskap.

Åtgärds området innebär att:

- Genom tvärvetenskapliga forskning och innovationsarbete finns ökat stöd för åtgärder och uppföljning av målen för biologisk mångfald och

ekosystemtjänster, genom exempelvis utveckling av analysverktyg så som indikatorer, mätetal, styrningsmodeller och liknande.

- Sverige deltar aktivt i och främjar internationella forskningssamarbeten som syftar till att uppfylla ramverkets mål.
- Miljöövervakningens kapacitet har utökats senast 2024 för att kunna följa upp tillståndet och förutsättningar för biologisk mångfald enligt ramverkets krav.
- Former för samverkan mellan forskning och traditionell kunskap är utvecklade.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T20, T21

Åtgärdsområdet är kopplat till elementen i åtgärdsområde 20 och 21. Enligt element i åtgärdsområde 20 ska tekniskt och vetenskapligt samarbete, tillsammans med forskningssatsningar för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald, leda till effektivt genomförande av ramverket. Enligt element i åtgärdsområde 21 ska övervakning, forskning och kunskapsanvändning stärkas.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 16

Indikatorer finns ännu inte framtagna för de kopplade åtgärdsområdena.

3.2.17 Åtgärdsområde 17. Medborgare och samhällsaktörer har tillräcklig kunskap för att kunna bidra till bevarandet av biologisk mångfald och ramverkets mål

Åtgärdsområdet har kopplingar till föreslagna åtgärdsområden 14 och 16.

Åtgärder för effektivt genomförande av ramverket måste vara evidensbaserat och bygga på vetenskap och traditionell kunskap och praktik. Tillgången till biodiversitetsdata och erfarenhetsgrundad information är centralt för att enskilda, verksamheter och statliga myndigheter ska kunna genomföra rätt åtgärder för att stärka den biologiska mångfalden. Tillgängliga och effektiva informationshanteringssystem i kombination med insatser som främjar den allmänna kunskapen om biologisk mångfald kan bidra till genomförandet av större delen av ramverket och dess mål. Allmänheten är viktig målgrupp då de kan bidra till miljöövervakning, genomföra frivilliga åtgärder och bidra till ett minskat tryck på miljön om de genomför hållbara konsumtionsval.

Åtgärdsområdet innebär att:

- En effektiv, rättvis och integrerad förvaltning av och beslutsfattande som berör biologisk mångfald har underlättats genom säkerställd åtkomst till bästa tillgängliga data, information och kunskap hos beslutsfattare, utövare och allmänhet.

- Främja kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte mellan privata och offentliga aktörer när det gäller att bidra till genomförandet av det nya ramverket, exempelvis genom en samverkansplattform.
- Kunskapen om Sveriges åtaganden enligt artiklarna 8(j) och 10(c), om traditionell kunskap, hållbart sedvanebruk, markanvändning, och om det samiska folkets rättigheter hos myndigheter och andra aktörer som förvaltar och fattar beslut om biologisk mångfald har ökat.
- Då stater och andra aktörer planerar åtgärder som påverkar samerna, och som kräver tillgång till deras marker, territorier, resurser eller traditionella kunskaper, ska det ske utifrån FPIC.
- Etiska riktlinjer är framtagna för inhämtande av kunskapsbärares förhandssamtycke (FPIC) vid användning av traditionell kunskap.
- Målgruppsanpassad kunskap har tillhandahållits i alla samhällssektorer, skolor och till allmänheten om biologisk mångfald, hur de kan bidra till dess bevarande och göra hållbara konsumtionsval.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T16, T21

Åtgärdsområdet är kopplat till element i åtgärdsområde 16 och 21. Enligt element i åtgärdsområde 16 ska konsumenter uppmuntras och få hjälp att göra hållbara konsumtionsval, inklusive utbildning och tillgång till information för konsumenter. Enligt element i åtgärdsområde 21 ska beslutsfattare, utövare och allmänhet ges tillgång till bästa tillgängliga data, information och kunskap för att stärka kommunikation, medvetandehöjande insatser, utbildning, övervakning, forskning och kunskapshantering.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 17

21.1 Indicator on biodiversity information for the monitoring the Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework

3.2.18 Åtgärdsområde 18. Sverige ska bidra till kunskap och säker användning av genteknik och bioteknik för att gynna biologisk mångfald och dess hållbara användning

Bioteknik och genteknik kan spela en viktig roll i omställningen till ett mer hållbart samhälle med minskad klimatpåverkan och biodiversitetsutarmning. Det sker en mycket snabb utveckling på områdena med tekniker som kan bidra till flera av ramverkets mål, till exempel genom förädling av grödor som bidrar till innovativa praktiker inom jordbruket, kräver mindre bekämpningsmedel, har effektivare nyttjande av näring, eller minskar svinnet inom livsmedelshandlingen.

Samtidigt är det centralt att dessa tekniker används på ett etiskt försvarbart sätt som inte ger negativ påverkan på miljön, människors eller djurs hälsa eller försämrar förutsättningar för hållbart sedvanebruk. Sverige som kunskaps- och innovationsnation har här en viktig roll att spela genom att fortsätta att utveckla säkra och etiskt försvarbara tekniker och produkter, genom kunskapsspridning, och genom att ta del i utformningen av de internationella och nationella regelverken.

I Sverige regleras biosäkerhet och specifikt hanteringen av genetiskt modifierade organismer via Miljöbalken och förordning 2002:1086 om utsättning av genetiskt modifierade organismer i miljön, vilken implementerar EU:s direktiv 2001/18/EG som reglerar hanteringen av genetiskt modifierade organismer inom EU. En viktig ändring av EU:s lagstiftning på området är att vänta för att anpassa den till användningen av så kallade nya genomiska tekniker (NGT) på växter. Detta skulle innebära att om samma genomisk modifiering skulle kunna åstadkommas så väl med bioteknik som med konventionell förädling undantas den modifierade växten från GMO-lagstiftningens krav.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Sverige fortsätter vara en kunskaps- och innovationsnation inom bioteknik och genteknik för att främja bevarande av biodiversitet och dess hållbart nyttjande, och stöder utvecklingsländernas deltagande i, egen kapacitet till, och tillgång till resultat och nyttor av denna forskning.
- Den vetenskapliga och forskningsbaserade sakkunskapen om risker och nyttor av genteknik och bioteknologi upprätthålls och hjälper till att hantera risker samtidigt som den stödjer dessa teknologiers användning för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald.
- Åtgärder vidtas för att stödja utvecklingsländernas kapacitet till, deltagande i och tillgång till resultat av bioteknologisk forskning.
- Forskningsarbeten med utvecklingsländer har ökat inom områdena genteknik och bioteknik för att främja hållbarhet och biodiversitet.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T17, T13, T20

Åtgärdsområdet är kopplat till elementen i ramverkets åtgärdsområde 17, 13 och 20. Enligt dessa mål ska bevarande av biologisk mångfald och dess hållbart nyttjande försäkras och resurser från alla källor riktas till detta ändamål. Enligt åtgärdsområde 17 ska det ske

bland annat genom att upprätta reglering, lämpliga handlingsätt och kontroll för att hantera risker som är förknippade med användningen av bioteknologi. Vidare genom att göra det möjligt för särskilt utvecklingsländer att delta i bioteknologisk forskning och försäkra tillgång till resultat av och rättvis nyttodelning (T13) från bioteknologisk forskning, genom att upprätta procedurer för säker transport, hantering och användning av levande modifierade organismer (GMO) samt genom att kräva att alla som hanterar GMO lämnar in relevant information om det. Att utvecklingsländerna ska ha möjlighet att delta i bioteknologisk forskning är även kopplat till åtgärdsområde 20 enligt vilket kapacitetsuppbyggnad, överföring av teknologi, tillgång till innovation samt tekniskt och vetenskapligt samarbete ska leda till effektivt genomförande av ramverket även i syd-syd, nord-syd och triangulär samverkan.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 18

Indikatorer finns ännu inte framtagna för de kopplade åtgärdsområdena.

3.2.19 Åtgärdsområde 19. Sverige agerar aktivt för att skydda biologisk mångfald och dess hållbara nyttjande utanför landets gränser

Sverige har tillsammans med andra utvecklade länder ett ansvar för den biologiska mångfalden inte bara innanför utan även utanför landets gränser. Genom vår konsumtion och deltagande i den globala ekonomin har vi stora möjligheter att bidra till att vända förlusten av biologisk mångfald över hela jordklotet. Genom att bejaka och använda oss av sådana möjligheter kan vi också bidra till att visa hur omställningen till en hållbar ekonomi kan konkretiseras. Resurssvaga länder i det globala syd behöver vårt stöd för att få möjlighet att välja långsiktigt hållbara lösningar på de tre samverkande kriser; klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald och föroreningar, som mänskligheten står inför. Observera att möjliggörande för utvecklingsländer att delta i bioteknologisk forskning och få tillgång till resultat av bioteknologisk forskning (åtgärdsområde 17) hanteras under åtgärdsområde 18.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Sverige ska bidra till ramverkets mål om internationell finansiering (T19a), inklusive internationellt bistånd.
- Sverige har bidragit substantiellt till det globala genomförandet genom att medverka i internationell kapacitets- och kompetensuppbyggnad.
- Utveckling av och tillgång till teknologi för att effektivt genomföra ramverket har främjats, särskilt i ekonomiskt resurssvaga länder.
- Sverige har substantiellt minskat sin del av det globala ekologiska fotavtrycket från konsumtion av produkter och tjänster.
- I global samverkan har Sverige bidragit till att förutsättningar skapats för utbildning, hållbar konsumtion och livsstilar som gynnar biologisk mångfald.

- Sverige har genom global samverkan bidragit till att urfolk och lokala samhällen, samt kvinnor och flickor har fått rättvis möjlighet och kapacitet att bidra till att uppnå ramverkets mål.
- Sverige har genom global samverkan bidragit till att urfolks och lokala samhällens, samt kvinnors och flickors lika rättigheter och tillgång till land och naturresurser erkänns.
- Med lämpliga åtgärder för kapacitets- och kompetensbyggnad har Sverige bidragit till att stärka genomförandet av ramverket i resurssvaga länder.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T16, T19, T20, T23

Åtgärdsområdet är kopplat till element i åtgärdsområdena 16, 19, 20 och 23. Enligt element i åtgärdsområdena ska kapacitetsuppbyggnad, överföring av teknologi, tillgång till innovation samt tekniskt och vetenskapligt samarbete leda till effektivt genomförande av ramverket även i syd-syd, nord-syd och triangulär samverkan. Finansiering via internationellt utvecklingsbistånd och andra källor för att bidra till det gemensamma åtagandet för utvecklade länder ska öka, enligt åtgärdsområde 19. En betydande minskning av mänsklighetens globala fotavtryck ska åstadkommas på ett rättvist sätt.

Kapacitetsuppbyggnad, överföring av teknologi, tillgång till innovation samt tekniskt och vetenskapligt samarbete ska leda till effektivt genomförande av ramverket även i syd-syd, nord-syd och triangulär samverkan. Flickors och kvinnors rättigheter till land och naturresurser samt deras fullständiga och informerade deltagande i beslutsfattande ska säkras.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 19

D.1 International public funding, including official development assistance (ODA) for conservation and sustainable use of biodiversity and ecosystems

D.3 Private funding (domestic and international) on conservation and sustainable use of biodiversity and ecosystems*

15.1 Number of companies reporting on disclosures of risks, dependencies and impacts on biodiversity*

3.2.20 Åtgärdsområde 20. Beslutsprocesser om biologisk mångfald säkerställer ett meningsfullt deltagande av det samiska folket och lokala samhällen och respekterar deras traditionella kunskap samt rättigheter till land, territorier och resurser

Det samiska folket har sedan urminnes tider levt i ett område som i dag sträcker sig över fyra länder. Det består av Kolahalvön i Ryssland, nordligaste Finland, mellersta och norra Norges kust- och inland och delar av Sverige från Idre i söder och norrut. Samerna är sedan 2011 erkända som ett folk i Sveriges grundlag och som ett urfolk

sedan 1977. Ramverket uttrycker ett starkt erkännande av den centrala roll som urfolk, lokala samhällen och deras traditionella kunskap har för bevarande och hållbart nyttjande av biologisk mångfald, till exempel kopplat till rennäringen. Deras effektiva inflytande över upprättandet och genomförandet av den nationella strategin och handlingsplanen för biologisk mångfald är därför av stor betydelse för Sveriges möjligheter att bidra till ramverkets framgångsrika genomförande.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Riktlinjer, beslut och planer inom konventionen för genomförande av artiklarna 8(j) och 10(c) tillämpas i Sverige.
- Samers och lokala samhällens traditionella kunskap och hållbara sedvanebruk och deras betydelse för att uppnå miljö kvalitetsmålen är inkluderade i miljömålssystemet
- Finansiella och organisatoriska strukturer har etablerats för att säkerställa ett meningsfullt deltagande av samer och lokala samhällen i relevanta beslutsprocesser.
- Regelverk som rör förvaltning och nyttjande av biologisk mångfald, inklusive fysisk planering, är utformade så att de respekterar det samiska folkets och lokala samhällens traditionella näringar (ex. rennäring), traditionell kunskap, hållbara sedvanebruk, och rättigheter till land, territorier, resurser.
- Det samiska folket och lokala samhällen säkerställs meningsfullt deltagande i beslutsprocesser om fysisk planering och andra beslut som kan påverka deras hållbara sedvanebruk, på ett samordnat sätt som underlättar bedömningar av kumulativa effekter för förbättrade beslutsunderlag,
- Då stater och andra aktörer planerar åtgärder som påverkar samerna, och som kräver tillgång till deras marker, territorier, resurser eller traditionella kunskaper, ska det ske utifrån FPIC.
- Trygga skydd vid tillvaratagandet av samernas rättigheter till självbestämmande, land och resurser
- Skyddade områden, inklusive andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder, inrättas och förvaltas rättvist och med deltagande av det samiska folket och lokala samhällen och med respekt för deras sedvanerätt, inklusive rätten till de områden de av tradition använt eller använder.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T1, T3, T5, T9, T21, T22

Åtgärdsområdet är kopplat till element i framför allt åtgärdsområde 22, och även element i åtgärdsområden 1, 3, 5, 9, 19 och 21. Fullständig, inkluderande, effektiv och genusresponsiv representation och deltagande i beslutfattande av samer och lokala samhällen, ska säkerställas. Samers och lokala samhällens rättigheter ska respekteras vid planering och förvaltning som syftar till att bevara biologisk mångfald och deras rätt till de områden de av tradition använt eller använder ska försäkras. Samers och lokala samhällens hållbara sedvanebruk av bland annat vilda arter ska respekteras och skyddas. Då stater och andra aktörer planerar åtgärder som påverkar samerna, och som kräver tillgång till deras marker, territorier, resurser eller traditionella kunskaper, ska det ske utifrån FPIC.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 20

9.2 Percentage of the population in traditional occupations

3.2.21 Åtgärdsområde 21. Jämlikhet, jämställdhet och inkluderande beslutsfattande säkras i genomförandet av ramverket

Ramverket ställer höga krav och ambitioner på att jämlikhet, jämställdhet och meningsfullt deltagande ska uppnås inom beslutsfattande i processer kopplade till biologisk mångfald. I Sverige är delaktighet och jämlikhet för alla fastställt i Grundlagen 1 kap 2§. Genomförandet av ramverket ska göras med fokus på att samhällets olika grupper ska ha lika möjligheter till inflytande och att deras rättigheter tillgodoses genom ett genusintegrerat förhållningssätt. Med ett genusintegrerat förhållningssätt kan vi synliggöra hur gemensamt delade idéer, föreställningar, handlingar och praktiker bidrar till att forma individer och grupper. Ett intersektionellt perspektiv tar fasta på att kvinnor och män inte är två homogena grupper då skillnader både inom och mellan kategorierna kvinnor och män bland annat kan bero på socioekonomisk bakgrund och utbildningsnivå, liksom etnisk tillhörighet och/eller hudfärg.

Åtgärdsområdet innebär att:

- Ramverket genomförs med säkerställande av ett genusintegrerat och intersektionellt tillvägagångssätt.
- Ramverket genomförs genom att säkerställa deltagande i beslutsfattande av kvinnor och flickor, barn och ungdomar och av personer med funktionsnedsättning samt allas lika rättigheter och möjligheter till inflytande och delaktighet oberoende av till exempel kön, ålder, sexuell läggning, etnicitet, religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning eller härkomst.
- Genomförandet av ramverket bidrar till en ökad jämställdhet och jämlikhet i samhället.
- Ramverket genomförs med hänsyn till likvärdighet mellan generationerna.

Koppling till ramverkets åtgärdsområde

Kopplade åtgärdsområden i ramverket: T22, T23

Mål 21 är kopplat till element i åtgärdsområde 22 och 23. Enligt element i dessa åtgärdsområden ska fullständig, inkluderande, effektiv och genusintegrerad representation och deltagande i beslutsfattande av kvinnor, flickor, barn, ungdomar och personer med funktionsvariationer ske vid genomförandet av ramverket. Flickors och kvinnors rättigheter till land, territorier, resurser och traditionell kunskap ska respekteras. Alla kvinnor och flickor ska ha rättvis möjlighet och kapacitet att bidra till konventionens tre övergripande syften.

Ramverkets huvudindikatorer som är relevanta för åtgärdsområde 21

Indikatorer finns ännu inte framtagna för det här målet.

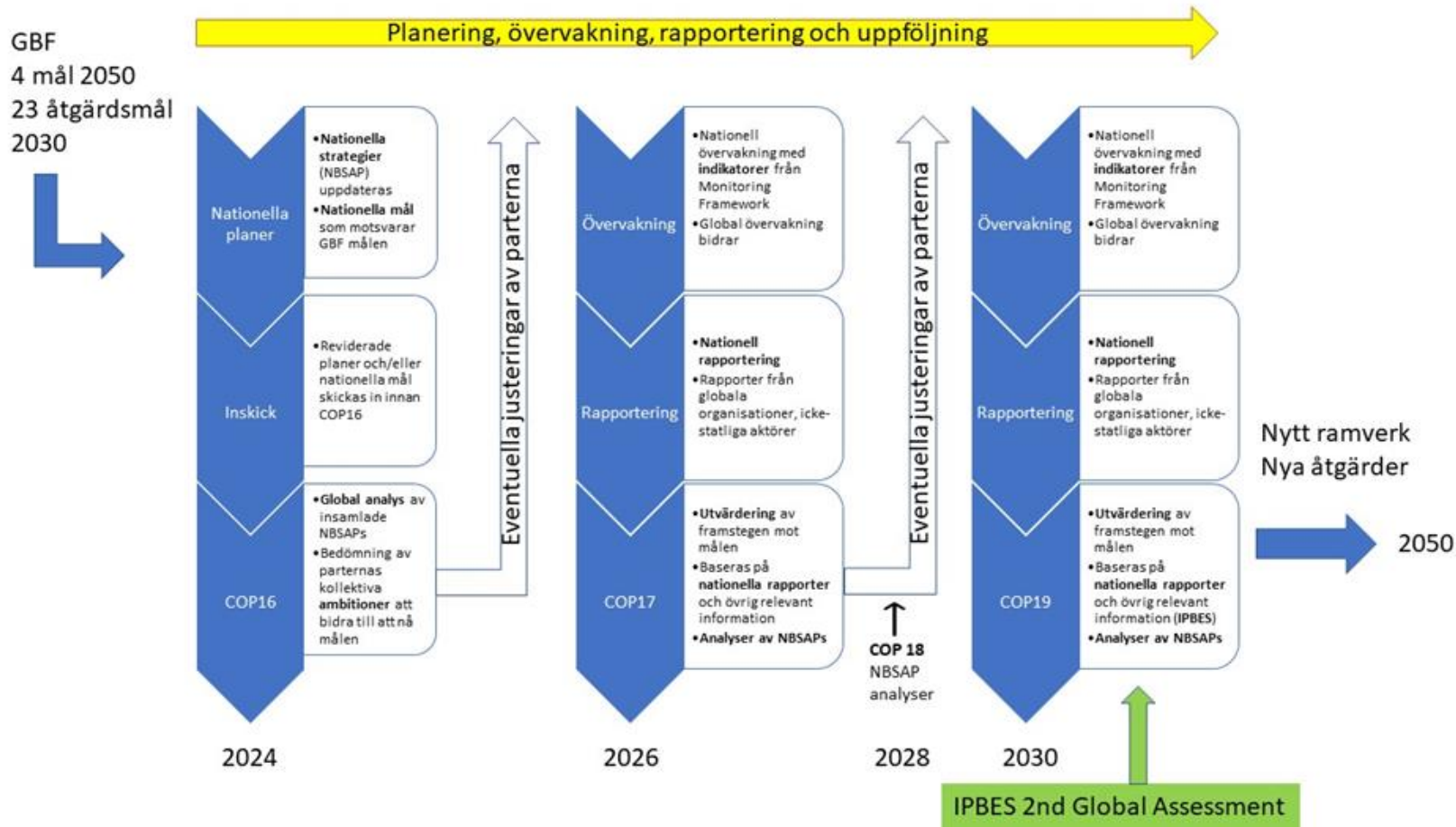
3.3 Uppföljning och utvärdering av strategin och handlingsplanen

Rapportering till CBD för bedömning av måluppfyllelsen ska enligt beslut 15/6 i ramverket ske enligt en viss process, se Figur 2 nedan. Parterna ska skicka in sina uppdaterade nationella strategier och handlingsplaner innan COP16. Där ska nationella mål redovisas i en beslutad mall. I samma mall ska också redovisas vilka obligatoriska huvudindikatorer som ska användas för att följa upp vart och ett av målen.

Huvudindikatorerna täcker i dagsläget vissa element i en del av ramverkets mål och åtgärdsområden. Utöver dessa kan även andra indikatorer också redovisas i mallen för att täcka andra målkomponenter, så som ramverkets komponent- och komplementindikatorer och där relevant även eventuella nationella eller regionala indikatorer. I vissa fall, när huvudindikatorer inte finns tillgängliga ännu, kommer binära indikatorer (såsom ja/nej svar) att kunna användas. Övervakningsramverket är inte färdigutvecklat och en teknisk arbetsgrupp har tillsatts för att ta fram indikatorförslag som kommer att behandlas av kommande möten i den vetenskaplig-tekniska gruppen (SBSTTA) och läggas fram för beslut till COP16.

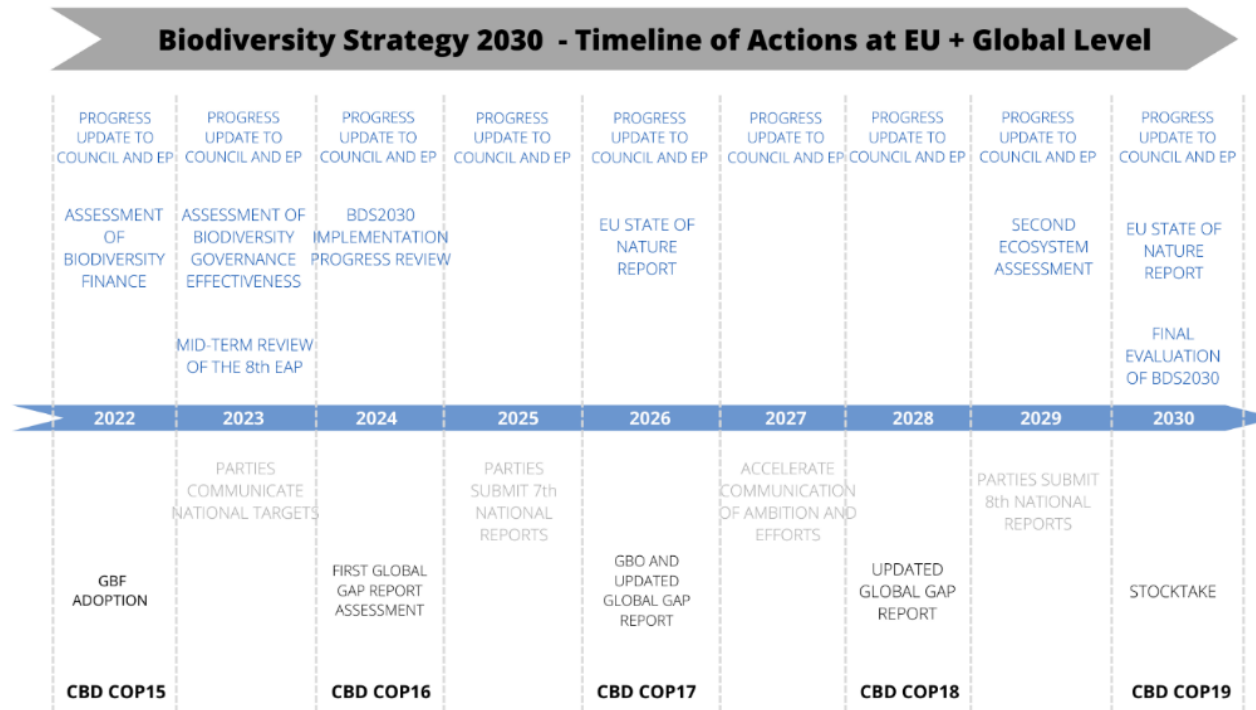
En lägesbedömning av parternas planer genomförs vid COP16. Nationell rapportering ska ske enligt mallar senast 28 februari 2026 och 30 juni 2029. Rapporterna kommer tillsammans med andra informationskällor, såsom bedömningar från IPBES och andra vetenskapliga publikationer, ingå i bedömningar av utvecklingen mot målen vid efterföljande COP-möten (COP17 2026 och COP18 2029). Detta ger underlag för parterna att vidta ytterligare åtgärder vid behov.

Sverige har, liksom andra EU-länder, också att förhålla sig till tidpunkter för EU-rapportering (se Figur 3). Naturvårdsverket anser att exempelvis datainsamling och rapportering därför bör synkroniseras så långt möjligt till dessa processer för att effektivisera och undvika dubbelarbete. Den nationella strategin och handlingsplanen kan behöva uppdateras utifrån de bedömningar som görs baserat på indikatorerna och hur genomförandet fungerar.

Figur 2 Ramverkets uppföljningssystem.

EU Level Actions in blue
 Global Level Actions in black
 CBD Parties' Actions (incl. EU and MS) in grey

Figur 3 Förhållandet mellan CBD:s och EU:s tidslinjer.

4. Källförteckning

Ebenhard, T., Bergström, L., Hägerhäll, C., Johansson, M., Lennartsson, T., Sandström, C., Tunón, H., Öberg Ben Ammar, L. 2021. *Utarmning och restaurering av landekosystem - Ett svenskt perspektiv på IPBES-rapporten Land degradation and restoration. Rapport 6948*, Naturvårdsverket.

Eide, W. m.fl. (red.), 2020. *Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2020*. SLU Artdatabanken.

Globala målen, United Nations Development Programme i Sverige, (u.å). Vad betyder hållbar utveckling? Tillgänglig via: <https://www.globalamalen.se/fragor-och-svar/vad-betyder-hallbar-utveckling/> [2023-07-03]

IPBES, 2019. *Global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services*.

Miljömålsberedningens delbetänkande i *Havet och människan* (SOU 2020:83).

Miljömålsrådet, 2021. *Miljömålsrådets årsrapport 2021 - inklusive förslag till regeringen*. Ärendenummer: NV-02027-15

Naturvårdsverket, 2019. *Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019*.

Naturvårdsverket, 2020a. *Sveriges arter och naturtyper i EU:s art- och habitatdirektiv, Resultat från rapportering 2019 till EU av bevarandestatus 2013–2018*.

Naturvårdsverket, 2020b. *Redovisning av regeringsuppdrag: Konventionen om biologisk mångfald*. Ärendenummer: NV-05496-19.

Naturvårdsverket, 2021a. *Miljömålsrådets årsrapport 2021 – inklusive förslag till regeringen*. Ärendenummer: NV-02027-15.

Naturvårdsverket 2021b. *Delredovisning av ett regeringsuppdrag: Vilda pollinatörer. Delredovisning av ett regeringsuppdrag*. Naturvårdsverket. Ärendenummer: NV-00199-21

Naturvårdsverket, 2023. *Fördjupad utvärdering av Sveriges miljömål 2023, Rapport 7088*.

OECD, 2019. *The Post-2020 Biodiversity Framework: Targets, indicators and measurability implications at global and national level*, November version. CBD/SBSTTA/23/INF/3.

Regeringen, 2021. *Sveriges genomförande av Agenda 2030*. Regeringens skr. 2021/22:247

Regeringen, 2022. *Sveriges handlingsplan för plast – en del av den cirkulära ekonomin*. M2022/00351

Regeringsbeslut 2022-12-22, M2022/02367. Tillgängligt via:

<https://www.esv.se/statsliggaren/regleringsbrev/Index?rbId=23582> [2023-07-05]

Regional utveckling & samverkan i miljömålssystemet (RUS), (u.å). *Samlad regional bedömning – hur har miljöarbetet gått i länen?* Tillgänglig via:

<https://www.rus.se/regional-arlig-uppfoljning/samlad-regional-bedomning-hur-har-miljoarbetet-gatt-i-lanen/#trendpil> [2023-07-03].

Secretariat of the Convention on Biological Diversity, 2020. *Global Biodiversity Outlook 5*. Montreal.

World Economic Forum, 2020. *The Global Risks Report 2020*.